

Openbaring 19:11 t/m 22

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (HSV of SV1977)
Samengesteld door M.V. 2002. Updates 30-7-2012; 18-7-2023

DE INDELING VAN HET BOEK OPENBARING

Het Boek geeft zelf de indeling aan, in 1:19: “Schrijf nu op (1) *wat u hebt gezien*, en (2) *wat is*, en (3) *wat hierna zal geschieden*. Een hoofdingeling in drieën.

1. “Wat u hebt gezien” slaat op wat Johannes heeft gezien: de Rechter in het midden van de zeven kandelaars. Dit is het eerste hoofdstuk, dat een inleiding vormt op de rest van het Boek.
2. “Wat is” duidt op de hoofdstukken 2 en 3, wat voor Johannes tegenwoordige tijd was: de toenmalige zeven gemeenten in Asia. In profetische zin echter omvat “wat is” het gehele huidige christelijke tijdperk.
3. “Wat hierna zal geschieden” is hetgeen beschreven staat vanaf hoofdstuk 4. Dit derde deel ligt nog helemaal in de toekomst, na de huidige kerkbedeling en de opname van de kerk.

Hierna de details¹ van deze hoofdingeling, met actieve links naar de reeds behandelde items. Na de accolade, en in gele markeerstift, de onderwerpen die we in onderhavige studie behandelen:

A. Proloog (1:1-8): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

1. “Wat u hebt gezien” (1:9-20): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

2. “Wat is”: Efeze, Smyrna, Pérgamus, Thyatira, Sardis, Filadelfia, Laodicéa (hst. 2 en 3):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

3. “Wat hierna zal geschieden” (hst. 4 - 22)

I. Het hemelse tafereel (hst. 4 en 5): de troon in de hemel (hst. 4), het Lam en het boek (hst.5):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op4-5.pdf> .

II. De zeven zegels (6:1 - 8:5): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op6-4ruiters.pdf> &
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op6-8_laatste3zegels.pdf .

III. De zeven engelen met de zeven bazuinen (8:6 - 11:18)
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op8-11.pdf> .

Vierde excursie: - Teken 1: de vrouw en haar zoon (11:19 + 12:1-2):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12-Vrouw-Draak.pdf> .

- Teken 2:
a) draak (12:3-18)
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12-Vrouw-Draak.pdf>
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12_7-18.pdf

b) zeebeest (13:1-10) en aardbeest (13:11-18):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Antichrist-in-Op13.pdf> ,
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beeldOP13.pdf> ,
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Getal-Beest-666.pdf> ,
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beest.pdf>
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op13.pdf>

Sub-excursie: taferelen uit de Grote Verdrukking (hst. 14):
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op14-15_4.pdf

¹ De “Indeling van het boek Openbaring” vind u gedetailleerder in “Begeleidende commentaren bij de studie van het boek Openbaring”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

- Teken 3: de overwinnaars (15:1-4):

http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op14-15_4.pdf

IV. De zeven schalen of laatste plagen (15:5-8): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op15-16.pdf>
Schaal 7

Zesde Excursie: de hoer (17:1-18): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op17.pdf>,
de stad (18:1 - 19:5), de bruiloft v.h. Lam (19:6-10):
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op18-19_10.pdf

V. De voleinding (19:11 - 21:8)

Ω Epiloog (22:6-21)

INLEIDENDE EN BEGELEIDENDE COMMENTAREN BIJ OPENBARING

Ik wil vooraf wijzen op de “Begeleidende commentaren bij de studie van het boek Openbaring” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>. Daarin vind u bv. ook een link naar de “Chronologie in het boek Openbaring”.

V. DE VOLEINDING (19:11 - 21:8)

A. VÓÓR DE DUIZEND JAREN (19:11 - 20:6)

1. DE VERSCHIJNING VAN CHRISTUS

19: 11-16

En ik zag de hemel geopend, en zie, een wit paard, en Hij Die daarop zat, werd getrouw en waarachtig genoemd. En Hij oordeelt en voert oorlog in gerechtigheid. ¹² En Zijn ogen *waren* als een vuurvlam en op Zijn hoofd *waren* vele diademen. Hij had een naam, die opgeschreven was, *en* die niemand kent dan Hijzelf. ¹³ En Hij was bekleed met een in bloed gedoopt bovenkleed, en Zijn naam luidt: Het Woord van God. ¹⁴ En de legers in de hemel volgden Hem op witte paarden, gekleed in fijn linnen, wit en smetteloos. ¹⁵ En uit Zijn mond kwam een scherp zwaard, opdat Hij daarmee de heidenvolken zou slaan. En Hij zal hen hoeden met een ijzeren staf. En Hij treedt de wijnpersbak van de wijn van de grimmige toorn van de almachtige God. ¹⁶ Er stond op *Zijn* bovenkleed en op *Zijn* dij deze naam geschreven: Koning der koningen en Heere der heren.

Op 17:1 tot 19:10 vormt een lange tussenzin, die een verklaring vormt van wat er gedurende de zevende schaal plaatsvindt (16:17-21). In die tussenzin wordt ons een en ander meegedeeld over de valse bruid Babylon en de ware bruid, de Gemeente.

De volken waren in 16:13-16 echter verzameld “tot de oorlog van de grote dag van God de Almachtige”. Daar komen we op terug en zien naar het vervolg vanaf Op 19:11.

In Op 17:14 werd over de hoer en het beest reeds vooraf gezegd: “Dezen zullen oorlog voeren tegen het Lam, en het Lam zal hen overwinnen - want Hij is Heer van de heren en Koning van de koningen - en zij die met Hem zijn, geroepen en uitverkoren en getrouwen”. Dit vers is in feite een samenvatting van 19:11-16.

We vinden hier Christus’ wederkomst, zijn verschijning met zijn Gemeente, die deel uitmaakt van de “legers die in de hemel zijn” (Op 19:14). Dit is Christus’ openbare verschijning op aarde, zoals die in Op 1:7 reeds was aangekondigd.

Zie hierboven op blz. 2 “De zeven slotfasen” onder “De chronologie van de gebeurtenissen in het boek Openbaring”, of <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Chronologie-Openbaring.pdf>.

De Heer zit op een wit paard. Het paard staat symbool voor de strijd die in Christus’ wederkomst besloten ligt.

Er is hier een zekere parallel met een Romeinse triomftocht, waarbij de veldheer die een grote overwinning had behaald door Rome reed, gezeten op een wit paard, aan het hoofd van zijn leger. Het

verschil is dat Jezus' triomftocht al begint vóórdat de feitelijke eindoverwinning behaald is (vergelijk ook 6:2).

“Hij die daarop zit heet Getrouw en Waarachtig”: het is dezelfde trouwe en waarachtige Getuige als in Op 3:14, waar Hij gezien wordt in contrast met Laodicéa (dwaalstromingen van de eindtijd) die zo ontrouw geworden is.

“Hij oordeelt en voert oorlog in gerechtigheid”: zijn verschijning is ernstig want Hij komt met oordeel en strijd, maar wel als een rechtvaardig Rechter.

“En zijn ogen zijn als een vuurvlam”: net als in 1:14 stelt dit voor dat hij alles oordelend (vuur) doorzoekt; hier echter niet de christenheid (de valse Kerk is reeds geoordeeld) maar het beest, de valse profeet en hun trawanten.

“En op zijn hoofd zijn vele diademen”: het beest heeft 10 en de draak 7 diademen, maar Christus “vele”. Hij is immers Heer der heren en Koning der koningen (17:14; 19:16).

“Hij heeft een geschreven naam die niemand kent dan Hijzelf”: Sommige van Christus' heerlijkheden kunnen gewoon niet geopenbaard worden. In Mat 11:27 zegt Hij: “Niemand kent de Zoon dan de Vader”. Bij die “geschreven naam” denkt men meestal aan een geheime Goddelijke naam die noodzakelijk voor schepselen verborgen is; vergelijk Gen 32:29 en Recht 13:18. Bovendien zijn er nog andere heerlijkheden die niemand van de mensen volkomen kan kennen.

“En Hij is bekleed met een in bloed gedoopt kleed”: Hier is een mogelijk verband met Op 14:20 (het treden van de persbak) en Jes 63:1-4 (“klederen als die van iemand die de wijnpers treedt”). Anderen denken dat het hier om Christus' bloed gaat, omdat men zich afvraagt waarom Christus kleren reeds bespat kunnen zijn vóórdat de strijd is begonnen. Het gaat om de symboliek van Christus' overwinning in de komende strijd, ofwel met verwijzing naar het treden van de wijnpersbak (14:20), ofwel met verwijzing naar de basis van Zijn eigen bloed (12:11).

“En zijn naam wordt genoemd: het Woord van God”: In Joh 12:48 zegt de Heer: “het woord dat Ik heb gesproken, dat zal hem oordelen op de laatste dag”. In Op 19 is het niet meer de tijd van zijn genade, maar voor zijn gerechtigheid en oordeel. Hierin is Christus een volkomen openbaring van God, die niet alleen liefde is en genade maar tevens ook heiligheid en gerechtigheid, het licht dat de duisternis doet wijken.

Zie nu “De wederkomst van de Heer en Zijn legers” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>.

“En uit zijn mond komt een scherp zwaard, opdat Hij daarmee de naties slaat. En Hij zal hen hoeden met een ijzeren staf” (19:15). Zie voor het “zwaard” ook 1:16; 2:12, 16; Js 11:4. Christus komt niet alleen om te oordelen maar ook om te heersen: “hoeden”. Zijn hemelse legers zullen ook met Hem heersen als koningen: “Wie overwint ... die zal Ik *macht* geven over de volken; en hij zal hen *hoeden* met een ijzeren staf” (2:26, 27).

Ouweneel meent nu dat de krijgsoordelen van 19:15 alléén door Christus zullen uitgevoerd worden, en niet door zijn legers. Hiertegenover staat evenwel Op 19:19: En ik zag het beest en de koningen van de aarde en hun legers verzameld om oorlog te voeren tegen Hem die op het paard zat *en tegen zijn leger*”. Ook Op 2:26, 27 (dat een verwijzing is naar Psalm 2:9) wijst op een oordeelsfunctie voor de Gemeente: “En wie overwint ... die zal ik *macht* geven over de volken; en hij zal hen hoeden met een ijzeren staf; *als pottenbakkersvaten worden zij verbrijzeld*, zoals ook Ik [die *macht*] van mijn Vader heb ontvangen”. Het lijkt mij niet gezond een onderscheid te maken tussen de krijgsoordelen van 19:15 en de gerechtelijke oordelen tijdens de duizend jaar, waarbij dan het eerste door Christus alléén gebeurt en slechts het laatste samen met de Gemeente, zoals Ouweneel het voorstelt. Ik denk dat de Heer alles tezamen met zijn “Vrouw” en “Lichaam”, zal uitvoeren, dus in eenheid samen met zijn hemels leger die de Gemeente is.

“En Hij heeft op zijn kleed en op zijn heup een geschreven naam” (19:16). Daar waar we op zijn heup een zwaard zouden verwachten (zie Psalm 45:4) vinden we op zijn kleed de naam die staat voor zijn macht en kracht, namelijk “Koning der koningen en Heer der heren”. Die naam kwamen we al tegen in Op 17:14, maar ook in 1Tim 6:15 waar het om de naam van God Zelf gaat, die op zijn eigen

tijd de Christus zal doen verschijnen (vgl. ook Deut 10:17). Dit is een van de talrijke bewijzen in de Schrift dat de Heer Jezus God Zelf is.

2. DE OORDELEN VAN CHRISTUS

19: 17-21

En ik zag één engel dicht bij de zon staan, en hij riep met luide stem naar alle vogels die hoog aan de hemel vlogen: Kom en verzamel u voor het avondmaal van de grote God, ¹⁸ om te eten vlees van koningen, en vlees van oversten over duizend, en vlees van machtigen, en vlees van paarden en van hen die daarop zitten, en vlees van alle vrijen en van slaven, kleinen en groten. ¹⁹ En ik zag het beest en de koningen van de aarde en hun legers bijeenverzameld om oorlog te voeren tegen Hem Die op het paard zat, en tegen Zijn leger. ²⁰ En het beest werd gegrepen, en met hem de valse profeet, die in zijn tegenwoordigheid de tekenen gedaan had, waardoor hij hen misleid had die het merkteken van het beest ontvangen hadden en die zijn beeld aanbeden hadden. Deze twee werden levend geworpen in de poel van vuur, die van zwavel brandt. ²¹ En de overigen werden gedood met het zwaard van Hem Die op het paard zat, *namelijk het zwaard* dat uit Zijn mond kwam. En alle vogels werden verzadigd met hun vlees.

Een engel staat “in de zon”, hetgeen betekent dat hij in het zonlicht stond, omstraald door dat licht. Dat geeft aan zijn woorden de kracht en bestuurlijk gezag.

Wat hij zegt tot de vogels komt overeen met Ez 39:17-20, in verband met Gog.

Er is een groot contrast tussen deze maaltijd en het bruiloftsmaal van het Lam. De woorden zijn dezelfde: “de maaltijd van de bruiloft van het Lam” (19:9) en “de maaltijd de grote van God” (lett. 19:17).

Duizenden mensen zullen omkomen. “Allen” (vs. 18) betekent allerlei mensen, van allerlei hoedanigheden, groten en kleinen, zonder onderscheid. Een zondaar is een zondaar en verdient het oordeel. In 19:5 zagen we de kleine en de grote slaven van God, maar hier in 19:18 zien we de kleine en grote vijanden van God. Straks, in 20:12, zullen we van de doden “de groten en de kleinen” zien, staande voor de grote witte troon.

Het is uiteraard zo dat de “groten” een grotere verantwoordelijkheid dragen dan de anderen die deel uitmaken van de vijandige legermacht, maar allen zullen hier hetzelfde doodsoordeel ondergaan. Pas als ze uit de dood zullen opstaan, duizend jaar later, zullen ze voor de grote witte troon verschijnen en zal er onderscheid van oordeel zijn: “naar hun werken” (20:12).

“En ik zag het beest en de koningen van de aarde en hun legers verzameld om oorlog te voeren tegen Hem die op het paard zat en tegen zijn leger” (vs.19). Hier zien we de draad van 16:16 weer opgenomen. Wat er tussenin ligt is de zevende schaal (16:17v): de beschrijving en het lot van de hoer, de valse bruid, waarna de bruiloft van het Lam plaatsvindt en daarna de Heer wederkomt met zijn Gemeente, om het oordeel over het beest en de volken te beslechten.

Over de strijd zelf wordt niets beschreven; alleen de uitkomst ervan (vergelijk hier 13:4: “en zij aanbaden het beest en zeiden: Wie is aan het beest gelijk, en *wie kan er oorlog tegen voeren?*”).

H.C. Voorhoeve:

Willen wij over die strijd iets meer te weten komen, dan zullen wij ons moeten wenden tot andere Schriftplaatsen. Voornamelijk de profetieën van het O.T. geven hierover bijzonderheden. Hoe komen het beest, dat is het Romeinse rijk, en de koningen van de aarde en hun legers bij elkaar? Wij hebben eerder gezien dat de koning van Jeruzalem, de Antichrist, de afgoderij van het beest heeft ingevoerd. Daarom zal de vastbesloten verwoesting over de verwoester worden uitgestort ‘zie Dan 9:27). Het beest, het Romeinse rijk, zal met deze koning in Jeruzalem een verbond sluiten en zich door hem laten besturen. Door de komst van Christus zal dit rijk ten val gebracht worden. Dit wordt voorgesteld door de steen die het beeld van Nebukadnezar verpulvert. De manier waarop dit zal gebeuren, wordt in het laatste gedeelte van Dan 11 en in enkele voorzeggingen van Zacharia meegedeeld.

In Dan 11:40 lezen we: “In de eindtijd zal de koning van het Zuiden met hem [namelijk de Antichrist, de koning van Jeruzalem die in de voorafgaande verzen beschreven wordt] in botsing komen en de koning van het Noorden zal op deze aanstormen met wagens en ruiters en vele schepen; en hij zal de landen binnenvallen, en als een overstroming steeds verder om zich heen grijpen”. De koning van het Zuiden is de koning van Egypte en de koning van het Noorden is de Assyriër. Deze laatste is de kleine hoorn van Dan 8, die niet door zijn eigen kracht, maar door de kracht van een ander sterk zal zijn. Deze twee zullen tegen de koning van Palestina optrekken, omdat zij beiden het beloofde land willen bezitten. De koning van het Noorden zal de overwinning behalen; hij zal in het Sieraadland, dit is het Joodse land, komen en dit in bezit nemen (Dan 11:14). Jeruzalem zal door hem worden ingenomen. De huizen zullen geplunderd en de vrouwen geschonden worden. De helft van de stad zal door hem gevangen genomen en op zijn verdere tocht meegevoerd worden (Zach 14). Want in plaats van naar zijn land terug te keren, zal de koning van het Noorden verder trekken naar Egypte. Terwijl hij bezig is ook dat land te veroveren, wordt hij verschrikt door geruchten van het oosten en van het noorden. Hij wordt daardoor in zijn veroveringen gestuit en is genoodzaakt terug te trekken. In grote toorn zal hij dit doen, met het plan om velen te verdelgen en te verbannen, maar dit zal hem niet gelukken. In het Sieraadland (Palestina) teruggekeerd, zal hij op een smadelijke wijze aan zijn einde komen zonder dat iemand hem helpt (Dan 11:42-45).

Waar komen deze geruchten vandaan? Wij herinneren ons dat de koning van Kanaän, de Antichrist, een verbond heeft gesloten met de keizer van het Romeinse rijk. Zodra deze verneemt dat de koning van het Noorden Palestina heeft ingenomen en naar Egypte is doorgetrokken, verzamelt hij zijn legers en snelt zijn bondgenoot, de Antichrist, te hulp. De geruchten die de koning van het Noorden op zijn tocht in Egypte verschrikken, komen van het oosten en het noorden. Ze behelzen het bericht van de inval van de Romeinse legers in Palestina.

Zodoende zijn dus alle volken in Palestina bijeen. De Romeinse legers, met de Antichrist verbonden, staan in slagorde met de koningen van de aarde, waaronder de koningen van het Noorden en van het Zuiden. Temidden van de laatsten bevinden zich de gevangen Joden. De grote slag van Armageddon heeft plaats, en het bloed stroomt als water rondom Jeruzalem (Op 16:16).

Laten wij echter niet vergeten dat het God is die hen daar bijeenbrengt, om met één slag alle goddelozen te verdelgen. Al mogen ijverzucht en goddeloosheid de oorzaken zijn van het samenkomen van die verschillende machten in Palestina, de politieke woelingen van de volken gebruikt Hij voor het bereiken van zijn doel. In de profetie van Joël lezen wij dan ook dat de Heer alle volken brengt naar het dal van Josafat, om daar met hen te richten. “Dan zal ik alle volken verzamelen en afvoeren naar het dal van Josafat, en Ik zal aldaar met hen in het gericht treden” (Joel 3:2; zie de bespreking bij Op 16:13-16).

Op welke wijze wordt dit oordeel uitgevoerd? Terwijl de verschillende legers met elkaar in het dal van Josafat in bloedige strijd gewikkeld zijn, verschijnt eensklaps de Heer met zijn legers uit de hemel. Zodra de strijdvoerende machten Hem zien die op het witte paard gezeten is, staken zij hun onderlinge strijd en verenigen zich om tegen Hem en zijn leger oorlog te voeren. Eén ogenblik later en die hele grote menigte ligt verslagen ter aarde! De Heer zal de Olijfberg, waarvan Hij ten hemel voer en waarop Hij weerkomen zal, in tweeën doen splijten om daardoor aan de bekeerde Joden gelegenheid tot ontvluchten te geven (zie Zach 14:4, 5). Dan zal Hij al de volken verdelgen die in het dal van Josafat verzameld zijn.

“En het beest werd gegrepen en met hem *de valse profeet* die de *tekenen* in diens tegenwoordigheid had gedaan” (19:20). Dit komt overeen met wat gezegd was over het tweede beest (“uit de aarde” - 13:11): “En het doet grote tekenen ... het misleidt hen die op de aarde wonen, door de tekenen” (13:13, 14). Daaruit blijkt opnieuw dat “de valse profeet” dezelfde is als het tweede beest dat uit de aarde opstijgt. Deze is de Antichrist (1Joh 2:18, 22; 4:3; 2Joh 7), die wij uit 2Th 2:3-12 kennen als “de mens der zonde”, “de zoon van het verderf”, “de wetteloze”, en ook: “hem, wiens komst naar de werking van de Satan is met allerlei *kracht en tekenen* en *wonderen* van de leugen, en met allerlei *bedrog* van de ongerechtigheid”.

Het beest en de valse profeet ondergaan een ander oordeel dan hun legers.

De legers worden fysiek gedood en zullen in hades duizend jaren wachten op hun “opstanding ten oordeel” (Joh 5:29), voor de grote witte troon (Op 20:11). Dit wordt ook “de opstanding van de onrechtvaardigen” (Hand 24:15) genoemd. Een andere benaming is “tweede opstanding”, naar analogie met “de eerste opstanding” in Op 20:6, die plaatsvindt aan het begin van het Vrederijk (20:4), maar de tweede opstanding gebeurt ná de duizend jaar (20:11).

Zie: “De Opstanding”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opstanding.pdf> en <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Babel-tot-Eeuwigheid.pdf> .

Het beest en de valse profeet zullen echter zonder lichamelijke dood in de “poel van vuur” geworpen worden. Deze poel van vuur is niet te verwarren met het dodenrijk, in het Grieks *Hades* (vgl. 20:14). De poel van vuur is hetzelfde wat elders “hel” genoemd wordt, en in het Grieks “Gehenna” (Mat 10:28). Het is het “onuitblusbare vuur” (Mark 9:43, 48) en het “eeuwige vuur” (Mat 25:41, 46; Jud 7). Gehenna was oorspronkelijk een plaats in het Jeruzalemse dal van Ben Hinnom, waarvan de naam Gehenna is afgeleid. Het was de zetel van de Molochdienst (2Kon 23:10; Jer 7:31v; 19:6, 11-14).

De draak zal nog niet het lot van het beest en de valse profeet delen, en dus nog steeds niet in de hel terechtkomen. Hij moet duizend jaar later nog éénmaal op het toneel verschijnen om daarna eveneens naar de poel van vuur verwezen te worden (20:7-10).

Evenals er twee mensen zijn geweest die levend de hemel zijn ingegaan (Enoch en Elia), zullen er twee (het beest en de valse profeet) levend de hel ingaan, zonder eerst te sterven. Tijdens het Vrederijk zullen zij zich als éniigen in de poel van vuur bevinden. Momenteel is daar nog helemaal niemand aanwezig! De ongelovig gestorvenen komen immers in de hades, het dodenrijk, zoals de rijke man in Luk 16:23. Daar zullen ze blijven tot de tweede opstanding, die plaats vindt na de duizend jaar. Na het oordeel voor de grote witte troon zullen ook zij in de poel van vuur geworpen worden.

3. DE DRAAK GEBONDEN

20: 1-3

En ik zag een engel neerdalen uit de hemel met de sleutel van de afgrond en een grote ketting in zijn hand. ² En hij greep de draak, de oude slang, dat is de duivel en de satan, en bond hem voor duizend jaar, ³ en wierp hem in de afgrond, en sloot hem daarin op en verzegelde die boven hem, opdat hij de volken niet meer zou misleiden, totdat de duizend jaar tot een einde gekomen zouden zijn. En daarna moet hij een korte tijd worden losgelaten.

Hier, direct na de wederkomst van Christus, zien we meer bijzonderheden in verband met de Satan, de draak, die de veldtocht tegen het Lam inspireerde (16:13-16). Hij werd in Op 12 op de aarde geworpen en daarom moet er nu “een engel neerdalen uit de hemel” (misschien Michaël, als in Op 12) om de draak te grijpen (20:1). Hij heeft “de sleutel van de afgrond en een grote keten”. Wat de afgrond betreft hebben we gezien dat het beest eruit opstijgt (11:7; 17:8). In Op 9 is er ook sprake geweest van de demonen in de afgrond; er was daar een sleutel nodig om de afgrond te openen (9:1). Hier is deze sleutel opnieuw nodig, maar nu om de afgrond voor duizend jaar te sluiten (20:3).

“De draak, de oude slang, dat is de duivel en de Satan” (20:2) wordt voor duizend jaar met een keten gebonden en veilig opgesloten in de afgrond. Dit is figuurlijke taal voor een begrijpelijke werkelijkheid.

De Satan is de oorzaak van alle ellende van de mensen, van de zonde die in de wereld is gekomen. De menselijke natuur is daardoor ten val gekomen. Na duizend jaar Vrederijk zal die natuur nóg niet ten goede zijn veranderd. Dat zal blijken uit de opstand van Op 20:7-9. Maar toch zal het geweldig veel uitmaken dat de duivel duizend jaar opgesloten zal zijn. De afgrond wordt ook “verzegeld” (20:3) zodat de opsluiting volstrekt is. Daardoor zal er duizend jaar gerechtigheid “heersen”. Weliswaar nog niet “wonen” want dat zal pas op de nieuwe aarde het geval zijn (2Pet 3:13) en houdt in dat alle zonde voorgoed uit de wereld zal zijn “weggenomen” (Joh 1:29). Dit laatste zal in het Vrederijk nog niet het geval zijn. Immers, van hen die in het Vrederijk tegen de Heer in opstand komen, lezen we in Jes 65:11, 12 dat zij voor het zwaard bestemd zullen worden (vgl. ook 65:20). Zie ook Psalm 101:8 en Zef 3:5. Maar het merendeel van hen die in het Vrederijk leven en zij die er geboren zullen

worden, zullen niet in opstand komen tegen God voordat Satan na duizend jaar losgelaten wordt om hen te verleiden (20:7-10). Door de loslating van Satan zal echter de boosheid van velen aan het licht komen.

Er is geen aanleiding om het getal duizend niet letterlijk te nemen. 2Pet 3:8, dat wel eens aangevoerd wordt, doet hier niets ter zake, want daar gaat het over “tijd” bij God; hier gaat het over aardse tijd: de tijd van de Christusregering over de naties op aarde.

In passage 20:1-7 komt de uitdrukking “duizend jaren” zes maal voor. De heerschappij van de Zoon des mensen zal dus niet eeuwig duren. Ze is beperkt tot duizend jaar, totdat het koninkrijk wordt overgegeven aan God de Vader (1Kor 15:24). Als Zoon van God zal Hij daarna eeuwig regeren.

4. DE EERSTE OPSTANDING VOLTOOID

20: 4-6

En ik zag tronen, en zij gingen daarop zitten, en het oordeel werd hun gegeven. En ik zag de zielen van hen die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus en om het Woord van God, die het beest en zijn beeld niet hadden aanbeden, die het merkteken niet ontvangen hadden op hun voorhoofd en op hun hand. En zij werden *weer* levend en gingen als koningen regeren met Christus, duizend jaar lang. ⁵ Maar de overigen van de doden werden niet *weer* levend, totdat de duizend jaar tot een einde gekomen waren. Dit is de eerste opstanding. ⁶ Zalig en heilig is hij die deel heeft aan de eerste opstanding. Over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en van Christus zijn, en zij zullen met Hem als koningen regeren, duizend jaar lang. (HSV)

En ik zag tronen, en **zij** zaten daarop; en het **oordeel werd hun gegeven**; en [ik zag] de **zielen** dergenen, die onthoofd waren om de getuigenis van Jezus, en om het Woord Gods, en die het beest, en zijn beeld niet aanbeden hadden, en die het merkteken niet ontvangen hadden aan hun voorhoofd en aan hun hand; en **zij leefden en heersten als koningen met Christus, de duizend jaren**. ⁵ Maar de overigen der doden werden niet weer levend, totdat de duizend jaren geëindigd waren. Deze is de eerste opstanding. ⁶ Zalig en heilig is hij, die deel heeft in de eerste opstanding; over deze heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters van God en Christus zijn, en zij zullen met Hem als koningen heersen duizend jaren. (SV1977)

Zie het Schema “De Opstanding”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opstanding.pdf> en <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Babel-tot-Eeuwigheid.pdf>

Vanaf 20:4 wordt het eigenlijke Vrederijk beschreven. Tweemaal wordt gesproken over hen die “met Christus duizend jaren regeren” (20:4, 6).

Voor de verklaring van vers 4 willen we de betrouwbare Textus Receptus erbij halen:

kai eidon thronous kai ekathisan ep autous kai krima edothè autois
En ik zag tronen, en zij zaten op deze, en het oordeel was hen gegeven.

kai tas psuchas tón pepelekismenón dia tèn marturian ièsou
en de zielen van hen die onthoofd waren wegens het getuigenis van Jezus,

kai dia ton logon tou theou kai oitines ou prosekunèsan tó thèrió oute tèn eikona autou
en wegens het woord van God, en die niet hadden aanbeden het beest noch het beeld ervan,

kai ouk elabon to charagma epi to metópon autón kai epi tèn cheira autón kai ezèsan
en niet ontvingen het merkteken op het voorhoofd van hun, en op de hand van hun; en zij leefden

kai ebasileusan meta christou ta chilia etè
en regeerden met Christus duizend jaren.

Wie zijn nu de “zij” in Op 20:4? Er wordt daar niets van gezegd en daarom zullen we moeten vergelijken met andere Schriftplaatsen. De logische opbouw van de gebeurtenissen is de volgende: In 19:4 worden de 24 oudsten voor het laatst in de hemel gezien en vermeld. Daarna komt de hemelse bruiloft van het Lam (19:6-10). Daarna verschijnt de Heer van de hemel (19:11-13), gevolgd door zijn hemelse legerscharen (19:14). Na het oordeel over de vijanden (19:20, 21) en het binden van de Sa-

tan (20:1-4), ziet Johannes de heiligen, die met Jezus van de hemel neerdaalden, op tronen zitten. Daarnaast beschikken we nog over volgende Schriftplaatsen:

Heb 2:5: Want niet aan engelen heeft Hij onderworpen het toekomstige aardrijk waarover wij spreken.

Mat 19:28: Jezus nu zei tot hen: Voorwaar, Ik zeg u, dat u die Mij gevolgd bent, in de wedergeboorte, wanneer de Zoon des mensen zal zitten op de troon van zijn heerlijkheid, u ook op twaalf tronen zult zitten om de twaalf stammen van Israël te oordelen.

Luk 22:29, 30: En Ik beschik u een koninkrijk, zoals mijn Vader Mij heeft beschikt, opdat u eet en drinkt aan mijn tafel in mijn koninkrijk en op tronen zit om de twaalf stammen van Israël te oordelen.

1Kor 6:2, 3: Of weet u niet, dat de heiligen de wereld zullen oordelen? En als door u de wereld wordt geoordeeld, bent u dan onwaardig voor de geringste rechtszaken? Weet u niet, dat wij engelen zullen oordelen?

Op 3:21: Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op mijn troon, zoals ook Ik overwonnen en Mij gezet heb met mijn Vader op zijn troon.

Het zullen geen engelen zijn, maar de Gemeente, de bruid, zal op die tronen zitten, samen met de OT-gelovigen die samen met de Gemeente worden opgenomen. Zie verder “Waar zijn de oudtestamentische gelovigen?” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

Daarna zien we de heiligen tot leven komen die in de verdrukkingstijd als martelaren stierven. Wij zagen hen reeds als harpspelers in Op 14:2, 3 en 15:2, 3. Zie aldaar, en zie “Wie zijn de harpspelers?” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

Deze opgestane verheerlijkte heiligen zullen met Christus duizend jaar regeren. Wij kunnen hen opsplitsen in heiligen vóór en tijdens de Grote Verdrukking:

1. De heiligen die ná de Gemeente-opname en vóór de Grote Verdrukking werden omgebracht. Het zijn “de zielen onder het altaar” (Op 6:9), “de zielen van hen die om het getuigenis van Jezus en om het woord van God onthoofd zijn” (20:4). Zij hebben het evangelie verkondigd vóór de laatste 3,5 jaar (vóór de eigenlijke Grote Verdrukking). Zij komen tot leven na de Grote Verdrukking, vermeld in Op 20:4. Zij moeten wachten op de volgende groep martelaren.
2. De heiligen die tijdens de Grote Verdrukking (de laatste 3,5 jaar) werden omgebracht (Op 6:11; vgl. 6:9) en die “het beest of zijn beeld niet hadden aanbeden en niet het merkteken van het beest aan hun voorhoofd en aan hun hand ontvangen hebben” (20:4; 13:15; 15:2). Ook zij komen tot leven na de Grote Verdrukking, vermeld in Op 20:4.

Eén groep is in dit gegeven buiten schot gebleven: de OT-gelovigen. Openbaring zegt er niets uitdrukkelijks over, maar zie wat het O.T. erover zegt:

Dan 7:9: Terwijl ik bleef toekijken, werden tronen opgesteld, en een Oude van dagen zette Zich neder; zijn kleed was wit als sneeuw en zijn hoofdhaar blank als wol; zijn troon bestond uit vuurvlammen, de raderen daarvan uit laaiend vuur;

Dan 7:22: totdat de Oude van dagen kwam en recht verschaft werd aan de heiligen des Allerhoogsten en de tijd naderde, dat de heiligen het koningschap in bezit kregen.

Dan 7:27: En het koningschap, de macht en de grootheid der koninkrijken onder de ganse hemel zal gegeven worden aan het volk van de heiligen des Allerhoogsten: zijn koningschap is een eeuwig koningschap, en alle machten zullen het dienen en gehoorzamen.

Dan 12:1, 2: Te dien tijde zal Michaël opstaan, de grote vorst, die de zonen van uw volk terzijde staat; en er zal een tijd van grote benauwdheid zijn, zoals er niet geweest is sinds er volken bestaan, tot op die tijd toe. Maar in die tijd zal uw volk ontkomen: al wie in het boek geschreven wordt bevonden. Velen van hen die slapen in het stof der aarde, zullen ontwaken, dezen tot eeuwig leven en genen tot versmading, tot eeuwig afgrijzen.

Dan 12:13: Maar gij [Daniël], ga het einde tegen, en gij zult rusten en opstaan tot uw bestemming aan het einde der dagen.

Jes 26:19-21: Herleven zullen uw doden - ook mijn lijk -, opstaan zullen zij. Ontwaakt en jubelt, gij, die woont in het stof! Want uw dauw is een dauw van licht; en de aarde zal aan de schimmen het leven hergeven. Kom, mijn volk, ga in uw binnenkamers, en sluit uw deuren achter u; verberg u een korte tijd, tot de gramschap over is. Want zie, Jahweh verlaat zijn plaats om de ongerechtigheid der bewoners van de aarde aan hen te bezoeken; dan zal de aarde het op haar vergoten bloed aan het licht brengen en haar verslagenen niet langer bedekken.

Dit komt overeen met Op 20:4.

Zie ook “Waar zijn de oudtestamentische gelovigen” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>

De opgestanen van Op 20:4 zullen als priesters-koningen 1000 jaren regeren

Allen die aan de eerste opstanding deel hebben “zullen priesters van God en van Christus zijn en met Hem de duizend jaren regeren” (20:6b). De Gemeente zingt hierover in Op 1:5, 6. De heiligen in de hemel zingen erover in Op 5:10. Petrus spreekt in meer algemene zin van alle heiligen en zegt tot hen: “U echter bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom” (1Pet 2:9). En ook de OT-gelovigen zullen erin delen.

In Op 20:6 zien we verder: “zij zullen priesters *van* God en *van* Christus zijn”. Eerder waren de 24 oudsten priesters vóór God (Op 1:6 en 5:10). Zij brachten toen hun voorbede voor de vervolgte gelovigen op aarde. Hier zien we hen echter uit de hemel komen om ook priesters te zijn voor de aarde, geen priesters die mensen vertegenwoordigen bij God, maar priesters die God vertegenwoordigen bij de mensen op aarde. Dat is hetzelfde karakter als de Heer Jezus Zelf bezit als Koning-Priester.

Regeren over wie?

Als laatste categorie zullen er ook mensen op aarde zijn die geloofd zullen hebben tijdens de periode van “het uur der verzoeking”, maar die de marteldood niet zullen sterven. Die zullen op aarde blijven en zij mogen als de “schapen” van Mat 25:32-34 het Vrederijk ingaan. Dit zijn de 144.000 uit Israël (Op 7), evenals de menigte uit de volken, die uit de Grote Verdrukking komen en ingaan in het koninkrijk. Zij zullen op aarde de onderdanen van de Koning zijn, terwijl de hemelse en opgestane heiligen mederegenten met de Koning zijn.

Zie nu “Alle soorten of fasen van opstanding op een rij” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>

Zie verder “De Opstanding”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opstanding.pdf> en <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Babel-tot-Eeuwigheid.pdf>

Zoals we in het overzicht zien, moeten we twee soorten opstanding onderscheiden: de eerste opstanding (20:5-6), vóór de 1000 jaar, en naar analogie daarvan nog een tweede opstanding die echter ná de 1000 jaar plaatsvindt.

De eerste opstanding is een opstanding UIT de doden (Mark 9:9). Dit betekent dat sommigen in het dodenrijk zullen blijven terwijl anderen zullen opstaan. Dit was zo het geval met de Heer Jezus, en zal met de opname van de Gemeente ook het geval zijn. “Of ik enigszins moge komen tot de wedelipopstanding der doden”, schrijft Paulus (Filip 3:11; vgl. Luk 20:35; Hand 4:2). Dit is de opstanding van de “rechtvaardigen” (Luk 14:14; Hand 24:15), of “van het leven” (Joh 5:28, 29). De tweede opstanding is die VAN de doden. Dit betekent de opstanding van *allen* die in het dodenrijk achtergebleven zijn. Het zijn zij die in hun zonden zijn gestorven, die van de “onrechtvaardigen” (Hand 24:15), en “ten oordeel” (*krisis*, Joh 5:29).

Die eerste opstanding is evenwel opgedeeld in verschillende fasen. Zij begint met de opstanding van Christus en eindigt met de opstanding van de martelaren uit de Grote Verdrukking. Daarna maken we een sprong van 1000 jaar: “Maar de overigen der doden werden niet weer levend, totdat de duizend jaren geëindigd waren. Deze is de eerste opstanding” (20:5). Uit de samenhang blijkt onmiskenbaar dat deze laatsten slechts ongelovig gestorven kunnen zijn. Uit 20:6 volgt dat degenen die bij de tweede opstanding worden opgewekt, níét “zalig en heilig” zijn, maar vervallen aan de “tweede

dood”. De ongelovige doden worden na de 1000 jaar weer levend en met een lichaam opgewekt, en zullen na het oordeel in 20:11-15 naar de “hel” (Mat 20:28) gaan, de “tweede dood” (20:6, 14). De eerste dood is lichamelijk en tijdelijk; de tweede dood is geestelijk en is een eeuwige verwijdering van het aangezicht van God (2Th 1:9; Mat 10:28).

Dood en leven zijn dus betrekkelijke termen. Van de gelovigen wordt zelfs ná hun lichamelijke dood gezegd dat zij “leven”; God is immers een God van “levenden” (Mat 22:32; Luk 20:38). Bij de dood van Lazarus zei Jezus tegen Martha: “Ik ben de Opstanding en het Leven; die in Mij gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven, en een ieder, die leeft, en in Mij gelooft, zal niet sterven in eeuwigheid” (Joh 11:25-26). In zijn rede tot de Joden zei de Heer ook: “Zo iemand Mijn woord zal bewaard hebben, die zal de dood niet zien in eeuwigheid” (Joh 8:51). Zo iemand “*is uit de dood overgegaan in het leven*” (Joh 5:24). Johannes zegt het ook zo: “Wij weten, dat wij *overgegaan zijn uit de dood in het leven*” (1Joh 3:14). Anderzijds zijn ongelovigen reeds vóór hun lichamelijke dood reeds “doden” (Ef 2:1; Kol 2:13) en zelfs nog ná hun opstanding (Op 20:12).

B. NA DE DUIZEND JAREN (20:7 - 21:8)

5. GOG EN MAGOG

20: 7-10

En wanneer die duizend jaar tot een einde gekomen zijn, zal de satan uit zijn gevangenis worden losgelaten. ⁸ En hij zal uitgaan om de volken te misleiden die zich in de vier hoeken van de aarde bevinden, Gog en Magog, om hen te verzamelen voor de oorlog. En hun aantal is als het zand van de zee. ⁹ En zij kwamen op over de breedte van de aarde, en omsingelden de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad. Maar er daalde vuur van God neer uit de hemel en *dat* verslond hen. ¹⁰ En de duivel, die hen misleidde, werd in de poel van vuur en zwavel geworpen, waar ook het beest en de valse profeet *reeds* zijn. En zij zullen dag en nacht gepijnigd worden in alle eeuwigheid.

“En wanneer de duizend jaren voleindigd zijn”: de 1000 jaren zijn nu niet alleen voorbij, maar ze zijn ook “vervuld”. Een vastgesteld doel is bereikt. Christus is op aarde verheerlijkt, de aarde is gereinigd en heeft haar sabbatsrust ontvangen. Nu echter moet de mensheid een laatste test ondergaan en “zal de Satan uit zijn gevangenis worden losgelaten”. Dit zal slechts voor “een korte tijd” zijn (20:3c).

In 20:7-10 krijgen we een laatste maal het bewijs geleverd dat het vlees van de mens, en ook Satan zelf, onverbeterlijk zijn. Aan het eind van het Vrederijk zullen er ongelovigen gevonden worden. Eigenaardig want in Mat 25:33-34 zien alleen maar de “schapen” tot het koninkrijk toegelaten worden. In het Vrederijk zullen echter vele mensen geboren worden, van wie velen zich niet zullen bekeeren. Er zullen dan ook opstandelingen sterven (Jes 65:20; Psalm 101:8). Gelovigen en ongelovigen die niet openlijk rebelleren, zullen niet sterven (Jes 65:22).

In het Vrederijk zal volgens Jes 60:21 voor Israël gelden: “Uw volk zal geheel uit rechtvaardigen bestaan” (vgl. Jes 45:25; 59:20-21; Jer 31:31-34; Rom 11:26). Jes 59:20-21 laat zien dat dit ook geldt voor de generaties in Israël die tijdens het Vrederijk geboren worden (vgl. de Messiaanse Psalmen 22:32; 48:14; 102:19; 145:4).

Velen uit de volken zullen echter slechts gehoorzaamheid *veinzen* (vgl. onder Davids regering, het type van het Vrederijk: Psalm 18:45v; 66:3; 81:16; vgl. ook Micha 7:17). Zij durven niet openlijk tegen God in opstand te komen, maar hun “vlees bedenkt vijandschap tegen God” (Rom 8:7). Het Vrederijk zal aantonen dat ook zonder duivel het hart van de mensheid boos blijft, want als de duivel “zal uitgaan om de naties te misleiden” dan blijkt hij over vele aanhangers te beschikken, “als het zand der zee” (20:8).

Deze ongelovigen zullen zich “aan de vier hoeken van de aarde” bevinden, dus overal over de aarde verspreid, in alle vier windrichtingen en tot de verste uithoeken (vgl. 7:1; Jes 11:12; Ez 7:2). Dit terwijl zij juist elk jaar zouden moeten opgaan naar Jeruzalem (Zach 14:16). Rondom en in Jeruzalem zien we in 20:9 de “legerplaats van de heiligen”. Jeruzalem zal het middelpunt van de aarde zijn (Jes 2:2-4) en om haar heen zullen de heiligen wonen, moreel en geografisch gescheiden van de heidenen

die zich aan de vier hoeken van de aarde bevinden. Deze laatsten geven hiermee hun gezindheid te kennen: zij houden zich ver van Jeruzalem, het Messiaanse bestuurscentrum.

In de uithoeken van de aarde verzamelt Satan de ongelovigen onder de naam “Gog en Magog”. Die benaming mogen we niet verwarren met “Gog in het land Magog” van Ez 38 en 39 want dié legermacht zal zich vóór het Vrederijk tegen Jeruzalem richten en aldaar verslagen worden (zie vooral Ez 39:6v, 9-16, 21-29). Gog in Openbaring wordt echter verslagen ná het Vrederijk. De eerste Gog komt vanuit het “verre Noorden” (Ez 38:6, 15; 39:2), maar de laatste Gog komt van alle kanten opzetten. De eerste Gog is een vorst in het land Magog (Ez 38:2; 39:6), maar bij de eindstrijd gaat het om “naties ... Gog en Magog”. Bij de eerste Gog is van allerlei verschillende volken en bondgenoten sprake, maar bij de laatste Gog gaat het slechts om “naties” zonder meer. De legers van de eerste Gog worden verslagen op de bergen en worden begraven; die van de laatste Gog worden onmiddellijk verteerd door vuur uit de hemel. Bij de eerste Gog wordt Satan niet genoemd; bij de laatste Gog is hij de drijvende kracht.

De verschillen zijn dus duidelijk. Toch wordt in beide gevallen de naam Gog gebruikt om de grote morele overeenkomst tussen de twee aanvallen (de ene voor en de andere na de duizend jaar) te schetsen qua opzet en doel. Het is als het ware één strijd, onderbroken door het Vrederijk. Zoals Napoleon bij Waterloo verslagen werd, zo hebben later ook andere machthebbers hun “Waterloo” gevonden, en zo zijn de laatste naties een nieuwe “Gog en Magog” die verslagen worden. De opstandelingen verzamelen zich “tot de oorlog” met dezelfde kenmerken als de Gog in Ezechiël, van wie zij het morele karakter overnemen.

“Hun getal is als het zand van de zee. En zij kwamen op over de breedte van de aarde”: dit wijst erop dat het er velen zijn, wijdverbreid en/of dat er een grote ruimte nodig is om hun legers te kunnen verzamelen (vgl. Hab 1:6). Zij omsingelen “de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad”.

De beschrijving van deze oorlog is nog korter dan die uit Op 19. Hier is geen sprake van de komst van Christus aangezien die vóór het Vrederijk heeft plaatsgevonden, maar een overweldigend rechtstreeks oordeel zal deze legers neervellen: “en er daalde vuur neer van God uit de hemel en verteerde hen. En de duivel die hen misleidde, werd geworpen in de poel van vuur en zwavel waar zowel het beest als de valse profeet zijn, en zij zullen dag en nacht gepijnigd worden tot in alle eeuwigheid”. Het is gedaan met de draak, de Satan. Dit is de vierde en laatste fase van zijn ondergang:

1. Valt in de zonde door zijn hoogmoed (1Tim 3:6)
2. Op de aarde neergeworpen (Op 12:9)
3. Voor 1000 jaar in de afgrond gebonden (Op 20:1-3)
4. In de poel van vuur en zwavel geworpen (Op 20:10)

De Satan wordt als derde persoon, na het beest en de valse profeet (Op 19:20), in de poel van vuur en zwavel geworpen.

6. DE GROTE WITTE TROON: het oordeel over de doden

20: 11-15

En ik zag een grote witte troon, en Hem Die daarop zat. Voor Zijn aangezicht vluchtten de aarde en de hemel weg, zodat er geen plaats *meer* voor hen te vinden was. ¹² En ik zag de doden, klein en groot, voor God staan. En de boeken werden geopend en *nog* een ander boek werd geopend, *namelijk het boek des levens*. En de doden werden geoordeeld overeenkomstig wat in de boeken geschreven stond, naar hun werken. ¹³ En de zee gaf de doden die in haar waren. *Ook* de dood en het rijk van de dood gaven de doden die in hen waren, en zij werden geoordeeld, ieder overeenkomstig zijn werken. ¹⁴ En de dood en het rijk van de dood werden in de poel van vuur geworpen. Dit is de tweede dood. ¹⁵ En als iemand niet bleek ingeschreven te zijn in het boek des levens, werd hij in de poel van vuur geworpen.

Zie verder “De Opstanding”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Opstanding.pdf> en <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Babel-tot-Eeuwigheid.pdf>

De legers die aan het eind van de 1000 jaar vernietigd worden, zullen slechts korte tijd in het dodenrijk vertoeven, want onmiddellijk daarna volgt het oordeel voor de grote witte troon. Dit is een rechterstroon, zonder altaar, zonder verlossing, zonder voorbede. Hier is slechts een rechtvaardig vonnis en een eeuwig oordeel te verwachten.

Er vinden drie rechtszittingen voor de Goddelijke rechtbank plaats:

1. De eerste zitting is in de hemel, vóór het bruiloftsmaal van het Lam (vgl. 19:7c-8a). Hier verschijnen de heiligen voor de rechterstoel van Christus (Rom 14:10; 2Kor 5:10).
2. De tweede zitting vindt op aarde plaats bij de verschijning van de Heer (Mat 25:31-46). Hier gaat het om levende volken die in drie groepen uiteenvallen: de broeders van de Koning, de schapen en de bokken
 - a. De broeders van de Koning (Mat 25:40) zijn de gelovige Joden. Dit zijn de 144.000 verzegelden uit Israël die behouden worden in de Grote Verdrukking. Zij zijn beschreven in Op 7:1-8.
 - b. De schapen (Mat 25:33-40) zijn de overlevenden uit de volken. Dit is de “grote menigte” uit Op 7:9-17. Zij gaan binnen in het Vrederijk.
 - c. De bokken (Mat 25:33, 41-46) zijn de ongelovigen die bij de komst van de Heer (Op 19:11v) gedood worden. Dit is dus vlak vóór het Vrederijk. Zij zullen 1000 jaar in de hades (dodenrijk, zie Luk 16:19-31) verblijven en daarna voor de grote witte troon verschijnen, om het oordeel te krijgen dat reeds in Mat 25:41, 46a is aangekondigd.
3. De derde rechtszitting, vóór de grote witte troon (Op 20:11), vinden we dan aan het eind van het Vrederijk.

Van die derde rechtszitting wordt niet gezegd *waar* die zal plaatsvinden. We zouden die plaats ook nergens kunnen situeren aangezien “de aarde en de hemel wegvluchten” (vs. 11). Dit grijpt vooruit op Op 21:1 en er wordt dus al geïmpliceerd dat de aarde en de hemel van het Vrederijk plaats moeten maken voor de nieuwe hemel en de nieuwe aarde (vgl. 2Pet 3:10).

De vraag is nu of het hier gaat om een “andere” hemel en aarde, óf dat het gaat om “dezelfde” hemel en aarde als voorheen, maar dan vernieuwd? het antwoord is: beide. Er is een zelfde continuïteit tussen de oude en nieuwe hemel en aarde als tussen het oude lichaam en dat van de opstanding. Het is dít lichaam dat God opwekt, en het is déze aarde die God vernieuwt, maar tegelijkertijd wordt het een “ander” lichaam en een “andere” aarde. Het opstandingslichaam van Christus verscheen in een gesloten ruimte (Joh 20:19) en c.q. de nieuwe aarde zal bijv. geen zee meer (nodig) hebben (Op 21:1).

De Rechter op de troon is de Heer Jezus. Joh 5:22, 27 leert ons dat de Vader niemand oordeelt, maar het oordeel heeft overgegeven aan de Zoon. Vergelijk opnieuw de Joodse traditie: in 1 Henoch 45:3; 51:3; 55:4; 61:8 is het de Messias die op de rechterstoel zit en de mensen oordeelt naar hun werken. Het is Gods rechterstoel, maar het is Gods Zoon, Christus, die erop zit (vgl. Rom 14:10 met 2Kor 5:10).

Paulus schrijft: “Ik betuig voor God en Christus Jezus, die levenden en doden zal oordelen” (2Tim 4:1; vgl. Hand 10:42; Rom 14:9; 1Pet 4:5).

“En ik zag de doden, de groten en de kleinen, voor de troon staan”: Het ogenblik is gekomen dat de doden worden geoordeeld (vgl. Op 11:18). Dit zijn “de overigen van de doden” uit 20:5 en die dus níét behoren tot de “gelukkigen en heiligen” (20:6) die deel hebben aan de eerste opstanding. Zowel het tijdstip van hun berechting, en de betiteling “doden” (zelfs na hun opstanding), alsook het lot dat hun wacht (20:12b, 13b, 15) maken duidelijk dat hier slechts ongelovigen staan. De “groten en de kleinen” zijn allen zondaars.

Theoretisch houdt 20:15a (“als iemand niet geschreven gevonden werd in het boek van het leven ...”) in dat voor de troon ook iemand kan staan die wél “geschreven gevonden werd in het boek van het leven”, maar de context laat zien dat dit niet daadwerkelijk het geval is.

De veroordeelden zullen met hun opstandingslichaam in de hel geworpen worden (Mat 10:28). Wat een verschrikkelijk lot: eerst op aarde moreel dood te zijn (Ef 2:1), daarna lichamelijk dood te gaan, en tenslotte in de “tweede dood” geworpen worden (20:6, 14)!

Openbaring vertelt niet wat er met de gelovigen gebeurt die tijdens het Vrederijk op aarde gewoond hebben. Men kan niet anders dan aannemen dat deze gelovigen, analoog met 1Kor 15:51-54, door God zullen worden veranderd en met nieuwe, verheerlijkte lichamen zullen worden overgebracht naar de nieuwe aarde.

“En er werden boeken geopend” (vgl. Dan 7:10c): al hun daden zijn opgeschreven en zullen hun opnieuw onder de aandacht worden gebracht.

Beslissend is het geloof in de God der Schriften c.q. in de Heer Jezus Christus en dientengevolge opgetekend staan in het boek des levens (20:12, 15). De boze “werken” die in “de boeken” (20:12) staan opgetekend, zijn slechts de uiterlijke kentekenen van de onbekeerlijkheid van het hart (vgl. Jer 17:9v; Rom 2:4-6).

De Rechter bewijst zwart op wit dat ze het oordeel verdiend hebben, dat hun namen niet in het boek des levens staan en dat ze dus in de “tweede dood” geworpen moeten worden.

“En de doden werden geoordeeld volgens wat in de boeken geschreven was, naar hun werken” (20:12): dit wil zeggen dat de zwaarte van hun vonnis werd vastgesteld naar de ernst van hun misdaden (vgl. Op 2:23; 22:12; Luk 12:47, 48).

Vers 13 zegt waar de doden vandaan komen: de zee, de dood en de hades.

De ‘dood’ verwijst naar de *toestand* van deze doden, namelijk de lichamelijke dood, terwijl de ‘hades’ verwijst naar de *plaats* waar deze doden zich bevinden.

De ‘zee’ staat hier naast ‘hades’ (dodenrijk) omdat de Joden vroeger dachten dat de hades (Heb *sje-ool*) zich ergens ‘beneden’ onder de aarde situeerde (Jes 14:9); het viel ergens samen met ‘de groeve’ (Jes 14:15). Daar zijn de ‘schimmen’ (Jes 14:9; Job 26:5, 6; Spr 9:18). De hemel bevindt zich altijd ‘boven’ maar het dodenrijk altijd ‘beneden’ (Job 11:8; Amos 9:2; Luk 10:15). Wat nu de zee betreft: ook de doden die zich daar bevinden zullen worden opgewekt met een opstandingslichaam (Rom 8:11).

Zee, dood en hades geven hun doden af, en dezen werden geoordeeld “ieder naar zijn werken” (20:13).

“En de dood en de hades werden geworpen in de poel van vuur” (20:14). Hier worden de dood en de hades gepersonifieerd, zoals in Op 6:8. Jesaja heeft het reeds voorzeggd: “Hij zal voor eeuwig de dood vernietigen” (Jes 25:8). De dood zal als laatste vijand vernietigd worden (1Kor 15:26). In Op 21:4 wordt nog een laatste keer bevestigd dat de lichamelijke dood niet meer zal zijn. De ‘tweede dood’ echter blijft eeuwig voortbestaan. De ‘tweede dood’ is eveneens een *toestand*, en de poel van vuur is, evenals de hades, een *plaats*.

Nu volgt de reden waarom het boek van het leven in vers 12 moest geopend worden (vgl. 3:5; 13:8; 17:8; 21:27): “En als iemand niet geschreven gevonden werd in het boek van het leven, werd hij geworpen in de poel van vuur” (20:15). God bewijst aan de mensen dat hun daden boos waren, zoals uit ‘de boeken’ blijkt, en omdat zij zich nooit bekeerd hebben zijn zij niet, door Gods genade, in het boek van het leven ingeschreven. Zij zullen ontvangen wat ze altijd gewild hebben: een wereld zonder God. Zij zullen wel ontdekken hoe verschrikkelijk zo’n plaats zonder God is!

7. DE NIEUWE HEMEL EN DE NIEUWE AARDE

21: 1-8

En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan. En de zee was er niet meer. ² En ik, Johannes, zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, neerdalen van God uit de hemel, gereedgemaakt als een bruid die voor haar man sierlijk gemaakt is. ³ En ik hoorde een luide stem uit de hemel zeggen: Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen Zijn volk zijn, en God Zelf zal bij hen zijn en hun

God zijn. ⁴ En God zal alle tranen van hun ogen afwissen, en de dood zal er niet meer zijn; ook geen rouw, jammerklacht of moeite zal er meer zijn. Want de eerste dingen zijn voorbijgegaan. ⁵ En Hij Die op de troon zit, zei: Zie, Ik maak alle dingen nieuw. En Hij zei tegen mij: Schrijf, want deze woorden zijn waarachtig en betrouwbaar. ⁶ En Hij zei tegen mij: Het is geschied. Ik ben de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde. Wie dorst heeft, zal Ik voor niets *te drinken* geven uit de bron van het water des levens. ⁷ Wie overwint, zal alles beërven, en Ik zal voor hem een God zijn en hij zal voor Mij een zoon zijn. ⁸ Maar *wat betreft* de lafhartigen, ongelovigen, verfoeilijken, moordenaars, ontuchtplegers, tovenaars, afgodendienaars en alle leugenaars: hun deel is in de poel die van vuur en zwavel brandt. Dit is de tweede dood.

Het eerste vers herinnert ons aan wat in 20:11 werd aangekondigd, namelijk dat “aarde en hemel wegvluchtten, en geen plaats werd voor hen gevonden”. Zie uitleg bij 20:11.

Vergelijk 2Pet 3:7-13:

⁷ Maar de tegenwoordige hemelen en de aarde zijn door hetzelfde woord opgespaard voor het vuur en worden bewaard tot de dag van het oordeel en van de ondergang van de goddeloze mensen...

¹⁰ Maar de dag van de Heer zal komen als een dief, waarop de hemelen met gedruis zullen voorbijgaan en de elementen brandend vergaan en de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden...

¹² terwijl u de komst van de dag van God verwacht en verhaast, ter wille waarvan de hemelen in vuur gezet zullen vergaan en de elementen brandend zullen wegsmelten. ¹³ Wij echter verwachten naar zijn belofte nieuwe hemelen en een nieuwe aarde waar gerechtigheid woont.

Johannes voegt hier aan toe: “Want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan, en de zee was niet meer”. Tijdens het Vrederijk zal de zee nog blijven bestaan (Ez 47:20; Zef 2:6v; Zach 9:10 en 14:8v), maar in de nieuwe schepping zal daarvan geen sprake meer zijn. Of gaat het hier om de ‘zee’ in symbolische zin, de plaats waaruit het beest oprees (13:1)? In Jes 57:20 worden de goddelozen vergeleken met de opgezweepte rusteloze zee (vgl. Psalm 65:8); voor een dergelijke ‘zee’ kan op de nieuwe aarde geen plaats meer zijn. De zee (letterlijk of figuurlijk) verdwijnt hier net zoals de gepersonifieerde dood en hades hun einde vonden in de poel van vuur.

Ook Jesaja heeft over een nieuwe hemel en een nieuwe aarde geprofeteerd (Js 65:17-25). Maar als we die profetie in zijn geheel lezen is het duidelijk dat daar niet de letterlijke nieuwe hemel en aarde van de eeuwige toestand wordt bedoeld. De profeet spreekt over de verandering van hemel en aarde tijdens de duizend jaren. Want na 65:17 laat Jesaja de beschrijving volgen van Jeruzalems heerlijkheid gedurende de regering van de Messias. In Openbaring evenwel hebben we in letterlijke zin te doen met een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Vanaf Op 19:11 komen we “en ik zag” negen keer tegen (19:11, 17, 19; 20:1, 4, 11, 12; 21:1, 2). Dit wijst op een strikt chronologische volgorde. Wat ons getoond wordt is allereerst de wederkomst van de Heer, daarna het duizendjarig rijk, daarna het laatste oordeel, en daarna de eeuwige toestand.

“En ik zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, uit de hemel neerdalen van God, gereed als een bruid die door haar man is versierd” (21:2). Er wordt ons heel weinig verteld over de eeuwige toestand, waarschijnlijk omdat wij ons daar geen voorstelling van kunnen maken. Er zijn ook slechts enkele verzen die er enig licht op werpen. In 1Kor 15:24 en 28 lezen we dat Christus het koninkrijk zal overgeven aan God de Vader, en in 2Pet 3:13 is sprake van een nieuwe hemel en nieuwe aarde waar gerechtigheid woont. Maar wat hier in 21:2 wordt gezegd heeft rechtstreeks met óns te maken: het nieuwe Jeruzalem stelt de Gemeente voor, zoals uit 21:9v blijkt.

Na hetgeen we gelezen hebben over de boze stad, het grote Babylon, krijgen we hier de ware stad van God. Jeruzalem is niet de wónplaats van de Gemeente, maar zij is de Gemeente zelf. Het *is* de bruid van het Lam; wij *zijn* het nieuwe Jeruzalem.

Er is een nuanceverschil tussen het “nieuwe” Jeruzalem en het “hemelse” Jeruzalem (Heb 12:22) of het Jeruzalem “dat boven is” (Gal 4:26). Het nieuwe Jeruzalem is de bruid, maar het hemelse Jeruzalem is als het ware de hemelse hoofdstad (het regeringscentrum) tijdens het Vrederijk, de woonplaats

van alle hemelse heiligen. Het nieuwe Jeruzalem zal het oude vervangen, zoals de nieuwe aarde de oude aarde vervangen zal.

De Gemeente had zich als bruid gereedgemaakt voor de bruiloft van het Lam (19:7v), en nu na duizend jaar verschijnt ze nog even sierlijk (21:2). De bruid is altijd even mooi doordat ze hemels, eeuwig is en omdat ze “de heerlijkheid van God” heeft (21:10).

“En ik hoorde een luide stem vanuit de troon zeggen: Zie, de tabernakel van God is bij de mensen (anthrópon) en Hij zal bij hen wonen en zij zullen zijn volk (Gr. *laos/laoi*) zijn” (21:3). Hier is geen sprake meer van een verscheidenheid van naties. Op de nieuwe aarde zijn geen *ethnè* (volken) meer, maar daar is slechts dat éne *laos* (volk) van God. Er zijn geen onderscheiden Joden en volken maar slechts één volk (*laos*, of meerv. *laoi*). God was vroeger de God van Israël, maar nu woont Hij bij de “mensen”. Hij “woont” ook bij de mensen en zal niet, zoals in Eden, de mens van tijd tot tijd bezoeken, maar zal bij hen *wonen*.

Het enige onderscheid dat zal blijven bestaan betreft het nieuwe Jeruzalem, de Gemeente. Zij dateert niet *vanaf* de grondlegging van de wereld, zoals Israël (Mat 25:34), maar van *vóór* de grondlegging van de wereld (Ef 1:4; vgl. Ef 3:10, 11). De Gemeente is boven de geschiedenis van de aarde verheven en behoort tot Gods “plan der eeuwen” of “eeuwig voornemen” (Gr. *prothesin tón aiónón*, Ef 3:11). De Gemeente zal boven alle andere gelovigen verheven zijn. Zij zal als het ware een verbinding vormen tussen de hemel en de aarde, want zij zal uit de hemel neerdalen, om net zoals de ladder van Jakob (Gen 28:12) hemel en aarde met elkaar te verbinden.

“Zie, de tabernakel van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen” (20:3). De tabernakel en de tempel van weleer zijn verdwenen. Ook de tempel in het duizendjarig rijk wordt slechts voor deze aarde gebouwd (Ez 40-43). Eenmaal zullen alle letterlijke woningen van God op aarde verdwenen zijn; ook de verantwoordelijke christenheid. Deze laatste is in plaats van een woonplaats van God “een woonplaats van demonen” geworden (Op 18:2). In de huidige bedeling is de ware Gemeente het huis of de tempel van God (1Kor 3:16; 2Kor 6:16; Ef 2:19-22; 1Tim 3:15; Heb 3:6; 1Pet 2:5; 4:17) want de Heilige Geest woont in haar, en dit zal tot in eeuwigheid het geval blijven. God zal bij de mens wonen in zijn eeuwige woonplaats, de Gemeente, het nieuwe Jeruzalem. Op 19:7v en 21:9 laten geen andere conclusie toe dan dat het nieuwe Jeruzalem de Gemeente is en niet de verzameling van alle heiligen. Uit 21:22 blijkt dat God haar ‘tempel’ is, d.w.z. rechtstreeks in haar woont, zonder ‘tussenkost’ van een eigenlijke tempel of tabernakel. De Gemeente is Gods woonplaats zèlf. De *sjechinah* (Ex 40:34v) vervult de Gemeente als het ware. Bij de mensen op de nieuwe aarde woont God echter door ‘tussenkost’ van een tabernakel, de Gemeente. In deze Gemeente woont God bij de mensen, d.w.z. bij alle overige heiligen uit alle andere bedelingen.

Het is van belang op te merken dat in de beschrijving van de eeuwigheid niet gesproken wordt van Christus, het Lam, de Vader, de Zoon en dus geen verwijzing naar Jahweh. Er wordt alleen over *God* gesproken. Geen benamingen meer die verwijzen naar de oude aarde en haar bedelingen. Alle dingen zijn teruggebracht tot de oorsprong. De Zoon zelf is onderworpen aan Hem die Hem alle dingen onderworpen heeft. God - Vader, Zoon en Heilige Geest - is alles in allen (1Kor 15:24, 28). God zit op de troon, en Hij zegt: “Zie, ik maak alles nieuw” (21:5).

“En Hij zal elke traan van hun ogen afwissen, en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geschrei, noch pijn zal er meer zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan” (21:4). Zie ook Jes 25:8; 1Kor 15:54.

Wij kunnen ons geen beeld vormen van de nieuwe hemel en aarde, omdat wij nu nog te beperkt zijn. De nadruk ligt op wat er *niet meer* zal voorkomen: “traan ... dood ... rouw ... geschrei ... pijn”.

Dit behoort tot de “eerste dingen” (Op 21:4; vgl. Jes 25:8; 35:10; 65:19). Het zijn de kenmerken van de huidige wereld en in zekere zin ook nog van het Vrederijk, waar gerechtigheid weliswaar zal heersen, maar waar de zonde toch nog zal bestaan, totdat de nieuwe schepping wordt ingevoerd. Dan pas zal volgens 2Pet 3:13 gerechtigheid op aarde *wonen* en zullen deze droeve dingen niet meer voorkomen.

In de nieuwe schepping zullen mensen leven die niet zoals Adam uit de ‘staat der onschuld’ stammen, maar die alle ellende van de zonde gesmaakt hebben en nu in staat zijn alles te genieten wat God voor hen bereid heeft.

“Zie, Ik maak alles nieuw” (21:5). Juist daarom kunnen wij er zo weinig van begrijpen. Wij kunnen ons niet eens een opstandingslichaam voorstellen, evenmin als dat wij bij het zien van een tarwekorrel ons een aar kunnen voorstellen, en toch ontstaat een aar uit die korrel. Evenmin kunnen wij bij het zien van een kruipende rups ons daarbij een voorstelling maken van een schitterende vlinder, en toch ontstaat de vlinder uit die rups.

“En Hij zei tot mij: Schrijf, want deze woorden zijn getrouw en waarachtig. En Hij zei tot mij: Zij zijn gebeurd!” (21:5, 6; vgl. 16:17). Vanuit Gods eeuwigheid (zowel richting toekomst als richting verleden!) is de nieuwe schepping reeds bestaand. De nieuwe dingen zijn mogelijk geworden doordat de Heer aan het kruis is gestorven en uitgeroepen heeft: “Het is volbracht” (Joh 19:30).

“Ik ben de alfa en de omega, het begin en het einde” (21:6). Het gaat hier om de eeuwige God. Eeuwigheid is kenmerkend voor God (Op 1:8), maar ook voor Christus Zelf, zoals uit Op 1:17; 2:8; 22:13 blijkt.

“Ik zal hem die dorst heeft, geven uit de bron van het water van het leven om niet” (21:6b). Het gaat hier om mensen die “dorsten naar God” (Psalm 42:3), die verlangen naar God en Hem zoeken (Hb 11:6). Wie God zoekt, vindt zo de bron van het water van het leven. Zie voor dit bekende beeld o.a. Op 22:17; Psalm 36:9v; 42:2v; 63:2; Jes 12:3; 55:1; Jer 2:13).

In de Bijbel zien we het evangelie veelal vanuit het gezichtspunt van Gods gerechtigheid, de noodzaak van berouw en bekering, maar hier zien we de behoefte van de méns, die dorst heeft naar de liefde van God (zie Joh 4:14; 7:38). De belofte van 21:6b wordt gegeven om te tonen hoe men deel kan krijgen aan de gelukkige eeuwigheid: “Ik zal *hem die dorst heeft* geven”.

Aan deze ‘dorstigen’ wordt evenwel een ernstig woord gericht: als je de nieuwe schepping wilt beërven, dan moet je trouw blijven tot het einde: “Wie overwint, zal deze dingen beërven, en Ik zal hem een God zijn, en hij zal Mij een zoon zijn” (21:7). Een dergelijke belofte werd voor het eerst door God aan David gegeven met betrekking tot zijn zoon Salomo (2Sam 7:14). Deze belofte wordt aangehaald in Heb 1:5b met betrekking tot Christus, en in 2Kor 6:18 met betrekking tot de gelovigen. Zie hierna dit vers en zijn context:

2Kor 6:14-18: Gaat niet met ongelovigen onder een ongelijk juk. Want welk deelgenootschap hebben gerechtigheid en wetteloosheid? Of welke gemeenschap heeft licht met duisternis? ¹⁵ En welke overeenstemming heeft Christus met Belial? en welk deel heeft een gelovige met een ongelovige? ¹⁶ En welke overeenkomst heeft Gods tempel met afgoden? Want wij zijn de tempel van de levende God, zoals God gezegd heeft; ‘Ik zal onder hen wonen en wandelen, en Ik zal hun God zijn en zij zullen mijn volk zijn’. ¹⁷ Daarom, ‘gaat weg uit hun midden en scheidt u af, zegt de Heer, en raakt niet aan wat onrein is, ¹⁸ en Ik zal u aannemen; en Ik zal u tot Vader zijn, en u zult Mij tot zonen en dochters zijn, zegt de Heer, de Almachtige’.

Vergelijk dit met Op 18:4:

En ik hoorde een andere stem uit de hemel zeggen: Gaat uit van haar, mijn volk, opdat u met haar zonden geen gemeenschap hebt en opdat u van haar plagen niet ontvangt.

Zij die zich van het kwaad afgescheiden hebben, kunnen als zonen erkend worden. Rom 8:14 zegt dat zonen van God zich daadwerkelijk door de Geest van God laten leiden:

Want allen die door de Geest van God geleid worden, *die zijn zonen van God*.

Op 21:7 geeft aan dat de gelovigen met Christus en de Vader verbonden zijn. Zij zijn dan ook zonen van God. De Zoon van God werd mens opdat mensen zonen van God zouden kunnen worden.

De titel “zoon van God” is in Openbaring des te opmerkelijker als men bedenkt dat dit een gewone titel van de Romeinse keizers was.

Helaas zijn er ook die géén overwinnaars zijn: “Maar voor de bangeren ... hun deel is de poel van vuur ... de tweede dood” (21:8). Zij hebben de Heer Jezus nooit durven belijden. Wie in Hem gelooft én Hem *belijdt* zal behouden worden zegt Rom 10:9. De *bangeren* zullen het lot delen van de ongelovigen, verfoeilijken, enz. Omtrent die bangheid zei de Heer in Luk 12:4-12:

Ik nu zeg u, mijn vrienden: weest niet bang voor hen die het lichaam doden en daarna niets meer kunnen doen. ⁵ Maar Ik zal u tonen voor Wie u bang moet zijn: weest bang voor Hem die, nadat Hij gedood heeft, macht heeft om in de hel te werpen; ja, Ik zeg u, weest bang voor Hem. ⁶ Worden niet vijf musjes verkocht voor twee penningen? En niet één van hen is voor God vergeten. ⁷ Ja, zelfs de haren van uw hoofd zijn alle geteld. Weest niet bang; u gaat vele musjes te boven. ⁸ Ik nu zeg u: Ieder die Mij belijdt voor de mensen, die zal ook de Zoon des mensen belijden voor de engelen van God. ⁹ Maar wie Mij verloochent voor de mensen, zal verloochend worden voor de engelen van God. ¹⁰ En ieder die een woord spreekt tegen de Zoon des mensen, het zal hem worden vergeven; maar wie tegen de Heilige Geest lastert, het zal hem niet worden vergeven. ¹¹ Wanneer zij u nu brengen voor de synagogen, de overheden en de machten, weest niet bezorgd hoe of wat u antwoorden of wat u zeggen moet; ¹² want de Heilige Geest zal u op dat ogenblik leren wat u behoort te zeggen.

De *bangen* zijn in Openbaring specifiek degenen die zich voor het beeld van het beest neerbuigen, terwijl de overwinnaars het beest en zijn beeld overwonnen hebben (15:2)

Er is geen derde mogelijkheid: wie de zegen niet beërft, kan slechts in de vuurpoel belanden. Evenals er een toestand van eeuwige gelukzaligheid zal zijn, zal er ook een eeuwige poel van vuur zijn, met pijnigingen die nooit zullen ophouden:

Op 14:9-11: Als iemand het beest en zijn beeld aanbidt en op zijn voorhoofd of zijn hand het merkteken ontvangt, ¹⁰ die zal ook drinken van de wijn van Gods grimmigheid, die ongemengd is ingeschonken in de drinkbeker van zijn toorn; en hij zal gepijnigd worden met vuur en zwavel ten aanschouwen van de heilige engelen en het Lam. ¹¹ En de rook van hun pijniging stijgt op *tot in alle eeuwigheid*; en zij hebben dag en nacht geen rust, zij die het beest en zijn beeld aanbidden, en ieder die het merkteken van zijn naam ontvangt.

Met de eerste acht verzen van Op 21 wordt het historisch gedeelte van het boek Openbaring afgesloten. Wat nu volgt is de laatste excursie van dit Boek.

••• ZEVENDE EXCURSIE: de bruid van het Lam, het hemelse Jeruzalem

21: 9 - 22: 5

En een van de zeven engelen die de zeven schalen hadden, vol van de zeven laatste plagen, kwam naar mij toe en hij sprak met mij en zei: Kom, ik zal u de bruid, de vrouw van het Lam, laten zien. ¹⁰ En hij voerde mij weg in *de* geest op een grote en hoge berg en liet mij de grote stad zien, het heilige Jeruzalem, dat neerdaalde uit de hemel, bij God vandaan. ¹¹ Zij had de heerlijkheid van God, en haar uitstraling *was* als een zeer kostbare edelsteen, als een kristalheldere steen jaspis. ¹² Zij had een grote en hoge muur met twaalf poorten, en bij die poorten twaalf engelen. Ook waren er namen op geschreven, namelijk van de twaalf stammen van de Israëlieten. ¹³ Drie poorten op het oosten, drie poorten op het noorden, drie poorten op het zuiden, en drie poorten op het westen. ¹⁴ En de muur van de stad had twaalf fundamenten met daarop de twaalf namen van de twaalf apostelen van het Lam. ¹⁵ En hij die met mij sprak, had een gouden meetlat om de stad op te meten, en haar poorten, en haar muur. ¹⁶ En de stad lag *daar als een* vierkant, haar lengte was even groot als *haar* breedte. En hij mat de stad met de meetlat op: twaalfduizend stadiën. Haar lengte, breedte en hoogte waren gelijk. ¹⁷ En hij mat haar muur op: honderdvierenveertig el, een mensenmaat, die *ook de maat* van een engel is. ¹⁸ En het bouw materiaal van de muur was jaspis en de stad was zuiver goud, gelijk aan zuiver glas. ¹⁹ En de fundamenten van de muur van de stad waren met allerlei edelgesteente versierd. Het eerste fundament was jaspis, het tweede saffier, het derde chalcedon, het vierde smaragd, ²⁰ het vijfde onyx, het zesde sardius, het zevende chrysoliet, het achtste beril, het negende topaas, het tiende chrysopraas, het elfde hyacint, het twaalfde amethyst. ²¹ En de twaalf poorten waren twaalf parels. Elke poort apart bestond uit één parel, en de straat van de stad was zuiver goud, als doorzichtig glas. ²² Ik zag geen tempel in haar, want de Heere, de almachtige God, is haar tempel, en het Lam. ²³ En de stad heeft de zon en de maan niet nodig om haar te beschijnen, want de heerlijkheid van God verlicht haar, en het Lam is haar lamp. ²⁴ En de naties die zalig worden, zullen in haar licht wandelen, en de koningen van de aarde brengen hun heerlijkheid en eer erin. ²⁵ En haar poorten zullen overdag nooit gesloten worden,

want daar zal geen nacht zijn. ²⁶ En zij zullen de heerlijkheid en de eer van de naties daarin brengen. ²⁷ Al wat onrein is, zal er niet inkomen, en ook niemand die zich bezighoudt met gruwelen en leugens, maar alleen zij die geschreven zijn in het boek des levens van het Lam.

22: ¹ En hij liet mij een zuivere rivier zien, van het water des levens, helder als kristal, die uit de troon van God en van het Lam kwam. ² In het midden van haar straat en aan de ene en de andere zijde van de rivier bevond zich de Boom des levens, die twaalf vruchten voortbrengt – van maand tot maand geeft Hij Zijn vrucht. En de bladeren van de boom *zijn* tot genezing van de heidenvolken. ³ En geen enkele vervloeking zal er meer zijn. En de troon van God en van het Lam zal daar zijn, en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen, ⁴ en zullen Zijn aangezicht zien, en Zijn Naam zal op hun voorhoofd zijn. ⁵ En daar zal geen nacht zijn, en zij hebben geen lamp en ook geen zonlicht nodig, want de Heere God verlicht hen. En zij zullen als koningen regeren in alle eeuwigheid.

In Op 20 was de beschrijving van het 1000-jarig rijk erg kort. Veel details ervan zijn ons reeds bekend uit het O.T. maar de positie van de Gemeente tijdens het Vrederijk wordt in het O.T. niet behandeld, omdat het toen nog een verborgenheid was (Ef 3:4-11). Daarom krijgen we aan het eind van Op een gedetailleerde beschrijving van het hemelse Jeruzalem.

Op 21:1-8 nam ons mee naar de eeuwige toestand en daarmee wordt de chronologische uiteenzetting afgesloten. Eigenlijk horen deze verzen bij hoofdstuk 20. Hoofdstuk 21 zou beter bij vers 9 beginnen, want het gedeelte wat nu volgt, voert ons terug naar de tijd van het Vrederijk.

Andere uitleggers menen echter dat het Nieuwe Jeruzalem hier gezien wordt zoals het in de eeuwige toestand zal bestaan. Zij trekken de chronologie na 21:8 dus gewoon door. Ouweneel (e.a.) ziet de volgende argumenten (waar ik het mee eens ben) voor een beschrijving die binnen het 1000-jarig Vrederijk valt:

1. In 21:9 wordt duidelijk een begin gemaakt met een nieuw visioen, geheel parallel met Op 17:1v. Vermits Op 17 niet in een chronologische samenhang staat met het voorgaande, maar als excursie afzonderlijk, moet ook Op 21:9v vanwege de parallellie opgevat worden als een excursie.
2. Het is niet goed om 21:10 als een herhaling te zien van 21:2. In 21:2 daalt het Nieuwe Jeruzalem uit de hemel neer aan het begin van de eeuwige toestand, maar in 21:10 daalt ze uit de hemel neer aan het begin van het 1000-jarig Vrederijk.
3. In 21:1-8 wordt het Lam niet één keer genoemd: God is alles in allen. In 21:9, 14, 22, 23, 27; 22:1, 3 staat (zeven maal!) het Lam, dat in het Vrederijk de regering uitoefent, op de voorgrond. God wordt daar ook met zijn verbondsnamen genoemd, die passen bij Israël, NL. “de Heer, God de Almachtige” (vs. 22).
4. In 21:3 is slechts sprake van “de mensen” (Gr. *antropoon*) en van “zijn volk” (Gr. *laos*) of “volken” (Gr. *laoi*), maar in 21:12 is nog sprake van Israël, en in 21:24 zelfs van “naties” (Gr. *èthnè*) en van “de koningen der aarde”, instellingen die na de zondeval hun intrede deden maar die in de eeuwige toestand niet meer zullen voorkomen!
5. In 21:1-8 is geen sprake meer van bemiddelende engelen, maar in 21:12 hebben ze nog een belangrijke positie, zoals past bij de regering van het Vrederijk.
6. In 21:12, 14, 21; 22:2 komen zeven twaalfallen voor, en de maten van de stad zijn veelvoud van twaalf (21:16, 17). Nu betekent twaalf in de Schrift de volkomenheid van regering op aarde, of met betrekking tot de aarde. In 21:1-8 komen zulke symbolische getallen niet voor want in de eeuwigheid is een regering in historische vorm opgehouden te bestaan.
7. Op 21:27 veronderstelt nog onheilige dingen, gruwel en leugen. Dit kan niet op de eeuwigheid slaan.
8. Uit 22:2 blijkt dat de gewone tijdrekening in maanden nog gewoon doorgaat. Dit is in het Vrederijk nog te verwachten vermits de maan nog ‘in functie’ is (vgl. Jes 30:26), maar niet meer (in die vorm) in de eeuwige toestand.
9. Uit 22:2b blijkt niet alleen dat er nog “naties” (Gr. *ethnoon*) zijn, maar ook dat deze nog “genezing” nodig hebben.

De Gemeente wordt beschreven zoals ze dan zal zijn: in de gedaante van hemelse stad Gods die in verbinding zal staan met de aarde. De Gemeente woont niet in die stad maar ze is het, zoals staat in 21:2: “de heilige stad ... als een bruid”. Haar tegenhanger, het grote Babylon, is eveneens een vrouw en een stad (17:18).

Waarom is er opnieuw sprake van “de zeven engelen die de zeven schalen hadden, vol van de zeven laatste plagen, vol van de zeven laatste plagen” (21:9)? In Op 17:1 lezen we bijna woordelijk hetzelfde. Dit wijst op een nauw verband tussen de twee Schriftplaatsen. In beide gevallen worden een vrouw en een stad beschreven. De Heilige Geest beschrijft tweemaal een gelijksoortige beschrijving (17:1, 3 en 21:9v) om ons te wijzen op verband en verschil tussen het grote Babylon én het nieuwe Jeruzalem.

Het feit dat de Gemeente ook nog na haar bruiloft nog “bruid” genoemd wordt heeft te maken met haar heerlijkheid naar de wereld toe (zie vooral 21:2), terwijl het in de omschrijving “vrouw” vooral om haar intieme betrekking tot de bruidegom gaat.

De stad had de “heerlijkheid van God” en een bijzondere “lichtglans” (21:11). In het begin heeft God de zon gemaakt als het grote licht (Gen 1:14-18). Tijdens het duizendjarig rijk zal de zon nog steeds bestaan, maar in moreel opzicht zal de grote lichtdrager van God op aarde de Gemeente zijn. God zal door de Gemeente tot de wereld spreken, zoals we lezen in Ef 2:6, 7:

“... en heeft ons mee opgewekt en mee doen zitten in de hemelse gewesten in Christus Jezus, opdat Hij in de komende eeuwen de uitnemende rijkdom van zijn genade zou betonen in goedertierenheid over ons in Christus Jezus”.

Deze “komende eeuwen” slaan in het bijzonder op het 1000-jarig rijk (vgl. Luk 18:30; 20:35; Heb 6:5). De hele wereld zal weldra de Gemeente zien schitteren als “zeer kostbaar gesteente, als een kristalheldere jaspissteen” (21:11). Ook de muur en het eerste fundament zijn van Jaspis (21:18, 19).

De bruid, de heilige stad, “had een grote hoge muur” (21:12). Volgens Ezech 42:20 is de betekenis van een dergelijke muur scheiding te maken tussen het heilige en het onheilige.

Tegelijk zien we dat de stad 12 poorten telt, “en aan de poorten twaalf engelen” (21:12). De engelen zijn dienstknechten bij de poorten, in de betekenis van wachters, niet als het kanaal van Gods zegeningen, “want niet aan engelen heeft Hij onderworpen het toekomstige aardrijk” (Heb 2:5). De poorten zijn er om het goede binnen te laten en het kwade buiten te houden, zoals we in 21:27 lezen. De poorten vormen een verbinding tussen de stad en de aarde tijdens het Vrederijk.

In de Schrift staan de poorten in verband met regering. Vroeger werd in de poorten van de steden recht gesproken. Vgl. o.a. Gen 19:1; Deut 16:18 (SV); 25:7; Ruth 4:1-12; 2Sam 15:2-6; 1Kon22:10; Job 31:21; Psalm 127:5; Spr 22:22; Jes 29:21; Amos 5:10-15. De grote nadruk op de poorten in 21:12v, 21, 24-27 onderstreept de betekenis van de stad als het hemelse bestuursorgaan: de Gemeente zal met Christus heersen (22:5).

Op de poorten staan namen geschreven, “welke de namen van de twaalf stammen van de zonen van Israël zijn” (21:12). Dit wil niet betekenen dat de 12 stammen het hemels bestuursorgaan uitmaken, want dat is voor de Gemeente. De namen van de 12 apostelen staan immers op het fundament (21:14) van de stad, het nieuwe Jeruzalem. De Heer Jezus zei hierover: “Ik zeg u, dat u ... wanneer de Zoon des mensen zal zitten op de troon van zijn heerlijkheid, u ook op twaalf tronen zult zitten om de twaalf stammen Israëls te oordelen” (Mat 19:28). Niet Israël maar de apostelen hebben het fundament gelegd, en zijn in zekere zin zelf het fundament (Ef 2:20).

Wat is dan wèl de betekenis van Israëls namen op de poorten? In veel steden werden de poorten genoemd naar de steden waar ze naartoe leidden, en dat is hier in het beeld ook het geval. De zegeningen van de Gemeente zullen in de eerste plaats uitgaan naar Israël, naar het volk dat het middelpunt van de aarde en van het koninkrijk zal zijn (Micha 4:1-5).

Aan elk van de 4 zijden bevinden zich telkens drie poorten. Dit herinnert aan Num 2, ten tijde van de woestijnreis. Toen waren in elke windrichting telkens drie stammen opgesteld, met de tabernakel in het midden (vgl. Op 21:22). Zo is het ook met het Nieuwe Jeruzalem.

De engel mat de stad en haar poorten en haar muur (21:15). De stad was 12.000 stadiën in lengte, breedte en hoogte. Ze is dus kubusvormig. Het Griekse woord *tetragonos* in vs. 16 betekent niet alleen *vierkant*, maar ook *kubusvormig*. Het woord wordt gebruikt om kubusvormige rotsblokken en bouwstenen te omschrijven. Interessant is dat de tegenhanger van de stad, namelijk Babylon, ook beschreven wordt als vierkant, en dat Herodotus de maten van de stad opgeeft in stadiën en die van de muur in ellen, net zoals ook hier in Op 21:16, 17 gebeurt. Ook Babylon had een hoofdstraat in het midden (vgl. “de straat” in Op 21:21).

De meeste uitleggers hangen deze visie van een kubus aan, maar anderen denken aan een piramide. Zij stellen zich de troon van God aan de top voor, waarvandaan de rivier van het levenswater (22:1) naar beneden vloeit.

De stad meet twaalfduizend stadiën in elke richting, en dat komt overeen met 2220 km in drie dimensies. Deze gelijke dimensies wijzen op volmaaktheid, maar de meetbaarheid wijst dan weer op beperkte volmaaktheid. Alles wat met de mens te maken heeft is beperkt - alleen God is onmetelijk.

Ook het “heilige der heiligen” in de tempel was een volmaakte kubus. De tempel van Salomo mat 20 x 20 x 20 el (1Kon 6:20), evenals de nieuwe tempel in het Vrederijk (Ez 41:4).

“En hij mat haar muur: honderdvierenveertig el, een maat van een mens, dat is van een engel” (21:17). Dit komt overeen met 65 à 70 meter.

Sommigen zien hierin de dikte van de muur, maar anderen denken aan de hoogte.

Indien met de 144 el (65 à 70 m) de *dikte* van de muur is bedoeld, dan is een dikte van 65 à 70 meter slechts ± 3% van de hoogte, gesteld dat de hoogte van de muur 12.000 stadiën is (2220 km), en dat is relatief dun.

Indien met de 144 el (65 à 70 m) de *hoogte* van de muur is bedoeld, dan is een hoogte van 65 à 70 m slechts ± 3% van de hoogte van de stad, en dat is relatief laag. In 21:12 is sprake is van “een grote en hoge muur”.

We weten dus niet goed wat bedoeld wordt, maar alleszins is het een volkomen maat (12 x 12), hoewel het om “een maat van een mens” (21:17) gaat.

“En de bouwstof van haar muur was jaspis [vgl. 21:11]; en de stad was zuiver goud, aan zuiver glas gelijk” (21:18). Goud is een beeld van de heerlijkheid en gerechtigheid van God, en glas wijst op de doorzichtigheid vermits God licht is.

“De fundamenten van de muur van de stad waren met allerlei edelgesteente versierd” (21:19). Er worden 12 edelgesteenten opgesomd. Sommigen zien de fundamentstenen als 12 lagen op elkaar, maar het lijkt meer voor de hand liggend om ze *naast* elkaar te zien, overeenkomstig de twaalf poorten.

De edelstenen in Op 21

1. Jaspis (Gr. *iaspis*): edelsteen van heel verschillende kleur. In de oudheid kon de benaming op elke ondoorzichtige edelsteen doelen. Hier misschien een opaal of zelfs een diamant, vanwege de kristallen helderheid (21:11).
2. Saffier (Gr. *sapphiros*): blauwe, doorzichtige edelsteen. In de oudheid werd er waarschijnlijk de helderblauwe, met gouden vlekjes doorspekte lazursteen (lapis lazuli) mee bedoeld, niet de heldendaagse saffier.
3. Chalcédon (Gr. *chalkèdoon*): wat men vandaag chalcedo(o)n noemt (nevel- of melksteen), heette in de oudheid anders; daarentegen noemt Plinius een bepaald soort smaragd en jaspis “chalcedonisch”, dit is afkomstig uit de Bithynische stad Chalcédon.
4. Smaragd (Gr. *smaragdos*): doorzichtige grasgroene edelsteen.
5. Sardónyx (Gr. *sardonix*): een gelaagde steen van sardius en onyx (= soort agaath, dit is een doorzichtige kwarts met lagen van verschillende kleuren; Gr. *onyx* = “vingernagel” vanwege de kleur-gelijkenis).
6. Sardius (Gr. *sardion*): dit is een bloed- of vleesrood kwartsgesteente.

7. Chrysoliet (Gr. *chrysolithos*): lett. “goudsteen”, dit is gele topaas (aluminium-fluorsilicaat) of gele kwarts. De antieke chrysoliet is waarschijnlijk de moderne topaas en omgekeerd).
8. Beril (Gr. *bèryllos*): zeegroene edelsteen van beryllium-aluminiumsilicaat.
9. Topaas (Gr. *topazion*): meestal geelgroene, soms rode halfedelsteen.
10. Chrysopraas (Gr. *chrysoprasos*): door nikkeloxide appelgroen gekleurde agaat.
11. Hyacint (Gr. *hyakinthos*): bruinachtig rode of blauwe steen: aquamarijn (= de blauwe variant van de beril) of saffier (in 9:17 is *hyakinthinós* vertaald met “donkerrood”).
12. Amethyst (Gr. *amethystos*): violetkleurig, doorzichtig kwarts. In het Grieks zo genoemd omdat men de steen als een tegengif tegen dronkenschap beschouwde; *menthuoo* = “dronken zijn”.

Het nieuwe Jeruzalem: een zinnebeeldige voorstelling

Het is van belang op te merken dat de beschrijving van de heerlijkheid van de Gemeente zinnebeeldig is. Alles wat op aarde prachtig en kostbaar is wordt hier gebruikt om een denkbeeld te geven van de Goddelijke glans van de bruid. Op een andere wijze was het niet mogelijk daar een voorstelling van te geven aan beperkte mensen. Niemand moet dus denken dat de Gemeente in werkelijkheid zo’n edelstenen stad zal zijn. Willen wij de geestelijke betekenis van deze voorstelling verstaan, dan moeten we vergelijken met andere Schriftplaatsen om de bedoeling achter de beeldspraak te begrijpen. De bruid wordt dus zinnebeeldig voorgesteld als de heilige stad Jeruzalem. In de tegenwoordige bedeling worden de levende stenen voor die stad verzameld en opgebouwd tot een geestelijk huis (1Pet 2:5v). Waarmee dit hele gebouw tot een tempel wordt in de Heer (Ef 2:20-22). Zijn plaats is niet de aarde maar de hemel. Het heilige Jeruzalem is in karakter en natuur puur hemels en daalt uit de hemel neer om zich aan de aarde te vertonen, maar het behoort daar niet thuis.

Ex 28:17-21 leert ons dat er zich 12 edelstenen in het borstschild van de hogepriester bevonden. In Op 21:19, 20 is er dus een opvallende parallel hiermee. Het goud en de edelstenen herinneren ons ook aan 1Kor 3:12, waar ze eveneens de heerlijkheid van de Gemeente uitbeelden. Het zijn daar de goede bouwmaterialen.

“En de twaalf poorten waren twaalf parels, elk afzonderlijk van de poorten was uit één parel” (21:21a). Hoe een poort een parel kan zijn, wordt duidelijk uit een talmoedische voorzegging, volgens welke God in de poortopeningen van Jeruzalem juwelen en parels zou plaatsen van dertig bij dertig el, waarin hij openingen zou uithollen van tien el breed en twintig el hoog (Baba Bathra 75a; Sanhedrin 100a).

Bij deze parels gaat onze gedachte onmiddellijk naar Mat 13:46, waar de Heer Jezus de Gemeente vergelijkt met een parel van grote waarde.

“En de straat van de stad was zuiver goud, als doorzichtig glas” (21:21b). Bedoeld is hier de hoofdstraat, de ene brede straat, kenmerkend voor oosterse steden, leidend van de poort naar het paleis van de koning. Het goud wijst op de Goddelijke zuiverheid. Geen stof meer aan de voeten. De Heer zal onze voeten niet meer moeten wassen.

“En een tempel zag ik in haar niet, want de Heer, God de Almachtige, is haar tempel, en het Lam” (21:22). In Ez 40-44 wordt uitdrukkelijk verklaard dat in het aardse Jeruzalem tijdens het Vrederijk een tempel gebouwd zal worden. In het hemelse Jeruzalem zal er echter géén tempel zijn. Een tempel houdt in dat God op een zekere afstand van zijn volk woont. Er is een voorhangsel: God woont in het verborgen, gescheiden van de mensen. Er is een priesterklasse, die als enige toegang heeft tot het heiligdom; de anderen mogen het niet betreden. Voor de Gemeente heeft dit afgedaan: er bestaat geen scheiding meer tussen God en haar, terwijl dat voor de andere gelovigen wel het geval is, zelfs op de nieuwe aarde van ná het Vrederijk. God zal dan immers bij de mensen ‘tabernakelen’ (21:8), en wij zullen zelf die tabernakel vormen. Tussen God en ons echter zal de scheiding door een tempel niet meer bestaan. Er is geen tempel die scheiding maakt tussen God en mensen want God Zelf is de ‘tempel’ van de stad, en de stad zal de tabernakel zijn waarin God bij de mensen zal wonen.

In het Vrederijk zal er een oud én een nieuw Jeruzalem zijn, doch slechts één tempel: de aardse.

“En de stad heeft de zon of de maan niet nodig om haar te beschijnen, want de heerlijkheid van God verlichtte haar en haar lamp is het Lam” (21:23). Wij zullen altijd in de Zoon de Vader aanschouwen (vgl. Joh 14:6, 9). Hij is de lamp waardoor Gods licht tot ons zal komen (2Kor 4:6).

Anderzijds zullen wijzelf het middel zijn om het licht van deze lamp op aarde te doen schijnen: “En de naties zullen door haar licht wandelen” (21:24a). De SV heeft hier: “de volkeren *die zalig worden*, en ook de KJV: “nations of them which are saved”, in navolging van de Stephens en Scrivener Textus Receptus (1550 resp. 1894).

Elke zegening op aarde zal als het ware door dat licht bewerkt worden.

“En de koningen van de aarde brengen hun heerlijkheid tot haar” (21:24b). De koningen komen *tot* haar (zie ook 21:26), niet *in*. Zij zullen de stad bewonderen, in haar het werk van God herkennen en haar hun blijken van respect brengen. Zij kunnen dat, waarschijnlijk omdat in het Vrederijk de hemelse heiligen aan de volken op aarde in heerlijkheid zullen verschijnen, als mederegeerders van Christus.

“En haar poorten zullen overdag geenszins gesloten worden, want geen nacht zal daar zijn” (21:25). Er zal geen vrees zijn voor dieven in het duister. Alle geestelijke duisternis zal verdwenen zijn (vgl. 1Joh 2:8).

“En zij zullen de heerlijkheid en de eer van de naties tot haar brengen. En geenszins zal iets onheiligs binnengaan, noch wie gruwel en leugen doet” (21:26, 27a). Zulke dingen zullen op aarde nog gevonden worden, want de zonde zal in het Vrederijk nog bestaan, maar in de stad zal niets daarvan binnengaan, “behalve zij die geschreven zijn in het boek van het leven van het Lam” (21:27b). De Gemeente zal de stad zelf vormen, maar er zullen mensen zijn die het voorrecht zullen hebben door de poorten van de stad binnen te gaan. Dat kunnen de naties van de aarde niet zijn, want vlees en bloed zullen deze dingen niet beërven. Maar er zullen naast de Gemeente nog andere hemelse gelovigen zijn:

1. De twee getuigen die een opstanding krijgen tijdens de Grote Verdrukking (Op 11:11, 12).
2. De heiligen die ná de Gemeente-opname en vóór de Grote Verdrukking werden omgebracht. Het zijn “de zielen onder het altaar” (Op 6:9), “de zielen van hen die om het getuigenis van Jezus en om het woord van God onthoofd zijn” (20:4). Zij hebben het evangelie verkondigd vóór de laatste 3,5 jaar (de eigenlijke Grote Verdrukking). Zij komen tot leven na de Grote Verdrukking, vermeld in Op 20:4.
3. De heiligen die tijdens de Grote Verdrukking (de laatste 3,5 jaar) werden omgebracht (Op 6:11; vgl. 6:9) en die “het beest of zijn beeld niet hadden aanbeden en niet het merkteken van het beest aan hun voorhoofd en aan hun hand ontvangen hebben” (20:4; 13:15; 15:2). Ook zij komen tot leven na de Grote Verdrukking, vermeld in Op 20:4.

Dezen zullen allen de duizend jaar met Christus regeren.

“En hij toonde mij een rivier van levenswater, blinkend als kristal, die uitging vanuit de troon van God en van het Lam. In het midden van haar straat en aan beide zijden van de rivier was de boom van het leven” (22:1, 2a). Er worden hier twee belangrijke dingen genoemd: de rivier van levenswater en de boom van het leven. Beide zijn een beeld van de Heer Jezus. In Op 21:6 lezen we van Hem als degene die geeft uit “de bron van het water van het leven” (vgl. Joh 7:38v). God is er de bron van; welnu, de Heer Jezus ís de waarachtige God en het eeuwige leven (1Joh 5:20). Met het oog op het Vrederijk zegt Psalm 133:3: “Want daar gebiedt Jahweh de zegen, leven tot in eeuwigheid” (vgl. ook Dn 12:2a). De Gemeente zal dat leven kennen in zijn heerlijkste vorm (Jh 17:3; 1Jh 1:1-4). Let erop hoe God en het Lam hier voortdurend in één adem genoemd worden.

“In het midden van haar straat en aan beide zijden van de rivier was de boom van het leven, ...” (22:2a). Het is treffend hoe begin en einde van de Schrift hier met elkaar verbonden worden. In Gen 2 wordt gesproken over een rivier in Eden en de boom van het leven. Hier in de hemelse stad zien we niet meer de boom der kennis, die van onze verantwoordelijkheid spreekt. Alleen de boom van het leven blijft over (vgl. Gen 3:22).

Er zijn wat moeilijkheden met het vers maar het kan als volgt opgelost worden: “In het midden van haar straat” (22:2a) kan bedoeld zijn om bij vers 1 te behoren; dan lezen we vanaf 22:2: “en aan beide zijden van de rivier was de boom van het leven ...”, waarbij “de boom” dan weer generisch verstaan moet worden als “het geboomte”. Het geboomte staat aan weerszijden van de rivier, naar analogie met Ez 47:12. De rivier van levenswater in het hemelse Jeruzalem heeft met Ez 47:1-12 een frappante parallel (niet een vervulling van een profetie want in Ez 47:1-12 gaat het om toekomstige letterlijke zaken omtrent de aardse tempel).

De boom (of het geboomte) “die twaalf vruchten draagt en elke maand zijn vrucht geeft; en de bladeren van de boom zijn tot genezing van de naties” (22:2b), moet verstaan worden als dat het geboomte elke maand zijn oogst levert, dit is twaalf oogsten per jaar. Deze beeldspraak illustreert de voor onze wereld ongekend grote overvloed aan zegen. Maar voor de volken op aarde zullen de “bladeren” tot “genezing” zijn.

“En er zal geen vervloeking meer zijn” (22:3a), want die is een gevolg van de zonde en dat zal in de stad niet meer bestaan. Ook hier weer een verwijzing naar het begin in Genesis (3:17v). De eindtoestand is in alle opzichten de tegenhanger van de begintoeestand. Op aarde zal nog zonde gevonden worden, maar in de stad zal de vloek verdwenen zijn.

“En de troon van God en van het Lam zal daarin zijn en zijn slaven zullen Hem dienen, en zij zullen zijn aangezicht zien en zijn naam zal op hun voorhoofden zijn” (20:3b, 4). Het gaat hier om de slaven van de Koning. Het “aangezicht van de koning zien” is een uitdrukking die we in Es 1:14 en 1Kn 10:8 aantreffen in verband met de dienaren van een koning, en het betekent “in dienst staan van”. Daar wij als schepselen het aangezicht van God niet rechtstreeks zullen kunnen aanschouwen, zullen we die indirect in het Lam aanschouwen. “Hem dienen” en “zijn aangezicht zien” slaat terug op het Lam, maar indirect op God. Ook voor slaven, dienstknechten, gold dat zij een merkteken of naam op het voorhoofd droegen (vgl. Op 13:16; 17:5; 7:3; 9:4; 14:1).

Alhoewel hier gesproken wordt van “slaven” (Gr. *douloi*) is het “dienen” in dit vers niet het Griekse *douleuo* (“als slaaf dienen”), maar wel *latreuoo*: dienen in *godsdiens*tige zin, de eredienst; vgl. Op 7:15; Mat 4:10; Luk 2:37; 4:8; Hand 24:14; 26:7; 27:23; Filip 3:3; 2Tim 1:3; Heb 9:9, 14; 10:2; 12:28; negatief: Hand 7:42; Rom 1:25; *latreia*, “(ere)dienst”: Rom 9:4; 12:1; Heb 9:1, 6. Het woord geeft het karakter van onze dienst aan: eeuwige eredienst. De parallel is te trekken met Ex 28:36-38, waar de hogepriester een koperen plaat op zijn tulband moest hebben, met daarop “Jahweh heilig”

“En er zal geen nacht meer zijn en lamplicht en zonlicht hebben zij niet nodig, want de Heer, God, zal over hen lichten; en zij zullen regeren tot in alle eeuwigheid” (22:5). Er zullen geen natuurlijke lichtbronnen in de stad meer nodig zijn want God is het licht (vgl. 21:3; 1Joh 1:5). Deze tekst bewijst ook dat onze regering met Christus na het Vrederijk niet zal zijn afgelopen, hoewel de regeringsvorm zal veranderen. Van die verandering in regeringsvorm lezen we iets in 1Kor 15:24, waar de Zoon het koninkrijk aan de Vader overgeeft. De Heer Jezus zal daarom niet minder regeren, want God zal alles in allen zijn (1Kor 15:28). Het koninkrijk van de Heer Jezus als Zoon des *mensen* zal slechts duizend jaar duren. Maar als Zoon van *God* zal Hij voor eeuwig regeren, en wij zullen in die regering voor eeuwig met Hem verbonden zijn, als zonen van God (vgl. Rom 5:17, 21; 8:19-21). Hij zal regeren, en ook zijn slaven zullen “tot in alle eeuwigheid” met Hem regeren.

Epiloog (22:6-21)

En hij zei tegen mij: Deze woorden zijn betrouwbaar en waarachtig. En de Heere, de God van de heilige profeten, heeft Zijn engel gezonden om Zijn dienstknechten te laten zien wat met spoed moet gebeuren. ⁷ En zie, Ik kom spoedig. Zalig is hij die de woorden van de profetie van dit boek in acht neemt. ⁸ En ik, Johannes, ben *het* die deze dingen gezien en gehoord heb. En toen ik ze gehoord en gezien had, viel ik *neer* om te aanbidden voor de voeten van de engel die mij deze dingen liet zien. ⁹ En hij zei tegen mij: Pas op dat u dat niet *doet*! Want ik ben een mededienstknecht van u en van uw broeders, de profeten, en van hen die de woorden van dit boek in acht nemen. Aanbid God. ¹⁰ En hij zei tegen mij: Verzegel de woorden van de profetie van dit boek niet, want de tijd is nabij. ¹¹ Wie onrecht doet, laat hij nog *meer* onrecht doen. En wie vuil is, laat hij nog vuiler worden. En wie rechtvaardig is, laat hij nog *meer* gerechtvaardigd worden. En wie

heilig is, laat hij nog *meer* geheiligd worden. ¹² En zie, Ik kom spoedig en Mijn loon is bij Mij om aan ieder te vergelden zoals zijn werk zal zijn. ¹³ Ik ben de Alfa, en de Omega, het Begin en het Einde, de Eerste en de Laatste. ¹⁴ Zalig zijn zij die Zijn geboden doen, zodat zij recht mogen hebben op de Boom des levens, en *opdat* zij door de poorten de stad mogen binnengaan. ¹⁵ Maar buiten bevinden zich de honden, de tovenaars, de ontuchtplegers, de moordenaars, de afgodendienaars en ieder die de leugen liefheeft en doet. ¹⁶ Ik, Jezus, heb Mijn engel gezonden om bij u in de gemeenten van deze dingen te getuigen. Ik ben de Wortel en het Nageslacht van David, de blinkende Morgenster. ¹⁷ En de Geest en de bruid zeggen: Kom! En laat hij die het hoort, zeggen: Kom! En laat hij die dorst heeft, komen; en laat hij die wil, het water des levens nemen, voor niets. ¹⁸ Want ik getuig aan ieder die de woorden van de profetie van dit boek hoort: Als iemand *iets* aan deze dingen toevoegt, zal God hem de plagen toevoegen die in dit boek geschreven zijn. ¹⁹ En als iemand afdoet van de woorden van het boek van deze profetie, zal God zijn deel afdoen van het boek des levens, en van de heilige stad, *van* de dingen die in dit boek geschreven zijn. ²⁰ Hij Die van deze dingen getuigt, zegt: Ja, Ik kom spoedig. Amen. Ja, kom, Heere Jezus! ²¹ De genade van onze Heere Jezus Christus *zij* met u allen. Amen.

Het is de engel uit 21:9 die zei tot Johannes: “Deze woorden zijn getrouw en waarachtig, en de Heer, de God van de geesten van de profeten, heeft zijn engel gezonden om zijn slaven te tonen wat met spoed moet gebeuren. En zie, Ik kom spoedig. Gelukkig hij die de woorden van de profetie van dit boek bewaart “ (22:6, 7).

Met deze woorden begint het slot van dit boek. Op dezelfde wijze als het aanving wordt het besloten: Gelukkig hij die de woorden van de profetie bewaart. Openbaring maakt het zo klaar als een klontje dat de Gemeente van Christus zich in tegenwoordigheid van God bevindt, vóórdát het oordeel wordt uitgesproken en uitgevoerd. Vanaf hoofdstuk 4 zien wij de Gemeente in de hemel, en daarna zien we de geschiedenis van Israël en de volken. De Heer wil bovendien dat wij niet alleen zijn genade zullen kennen, maar ook weten van de oordelen die over de wereld komen zullen.

“En zie, Ik kom spoedig”: de Heer Jezus zegt dit tot 4 maal toe (3:11; 22:7,12,20). 2Pet 3:8 zegt dat duizend jaren bij de Heer als één dag zijn, daarom is zijn komst voor Hem ‘spoedig’. Het boek mag niet verzegeld worden, “want de tijd is nabij” (22:10). Gedurende de 2000 jaar christenheid hebben die woorden voornamelijk een morele betekenis gehad, maar voor onze generatie geldt letterlijk dat de komst heel nabij is. Zij die de woorden van de profetie van dit boek bewaren worden “gelukkig” genoemd (22:7. Het woordje “gelukkig” komt 7 maal voor: 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7, 14).

In Dan 12:4 gebiedt de Heilige Geest Daniël uitdrukkelijk: “verzegel het boek tot de eindtijd”, maar in Op 22:10 wordt gezegd het boek niet te verzegelen “want de tijd is nabij” (22:10). In de tijd van Daniël was het einde nog ver weg; hij leefde nog in een andere bedeling. Voor ons is sinds de dood van Christus alles vervuld, het werk volbracht, en we hoeven dit slechts te geloven om er deelgenoten van te worden. Paulus kan in 1Kor 10:11 zeggen dat op ons “de einden van de eeuwen zijn gekomen”. Wij leven, zoals Johannes het zegt, in “het laatste uur” (1 Joh 2:18). De profetie moet niet verzegeld worden. Helaas is door de eeuwen de verwachting van Christus’ komst erg verflauwd. Het boek Openbaring moet ons daarom terug aansporen tot de verwachting van de Heer.

“Want de tijd is nabij” (22:10b). De middernachtsroep heeft weerklonken (“zie, de bruidegom” - Mt 25:6) en de maagden zijn uit hun slaap ontwaakt - niet alleen de wijze echter maar ook de dwaze. Binnen de christenheid wordt er een steeds grotere tegenstelling waargenomen tussen wijzen en dwazen. Vandaar 22:11: “Laat hij die onrecht doet, nog meer onrecht doen; en die vuil is, zich nog vuiler maken; en die rechtvaardig is, nog meer gerechtigheid doen; en die heilig is, zich nog meer heiligen”.

Als de Heer vandaag kwam, zouden de gelovigen dan tevreden mogen zijn over hun heiliging? En dat niet alleen met het oog op Zijn komst, maar ook met het oog op deze wereld, waarvan zij zich steeds duidelijker hebben af te zonderen.

De Heer zegt “mijn loon is bij Mij om ieder te vergelden zoals zijn werk is”. Christus zal elk teken van gerechtigheid in ons weten te waarderen. Dezen hebben geen loon hier beneden. De ongelovigen hebben hun ‘loon’ reeds op aarde ontvangen, zoals bvb. de eer van hun medemensen (Mat 6:2, 5, 16).

Het zijn de woorden van Jezus die zegt: “Ik ben de alfa en de oméga, de eerste en de laatste, het begin en het einde” (22:13; vgl. 22:16). De eerste en de laatste letter van het Griekse alfabet omvatten het gehele Woord van God. Al Gods gedachten zijn verenigd en uitgedrukt in de Persoon van Jezus. Hij is ook “de eerste en de laatste”, een titel die God in Jes 44:6 en 48:12 voor Zichzelf gebruikt.

“Het begin” wil niet zeggen dat Hijzelf een begin heeft gekend, maar het betekent dat Hij de Schepper is, ‘het begin’ of oorsprong van de schepping van God (Op 3:14). En Hij is ook “het einde” want Hij is Degene die alles tot voleindiging brengt (Op 10:7). In hem vinden de dingen hun begin en hun einde (zie 1:8, 11, 17; 2:8; 21:6).

“Gelukkig zij die hun lange kleren wassen, opdat zij recht hebben op de boom van het leven en zij door de poorten de stad binnengaan”. Het bloed van Christus is de enige grondslag voor ons recht op de boom des leven (Op 1:5b). Gelovigen zijn van nature zondaars die hun “lange kleren wassen” in het bloed van het Lam, opdat ze ‘wit’ worden.

“Buiten zijn de honden ...”. In Deut 23:18 is ‘hond’ een mannelijke prostitué (‘hondengeld’). In Filip 3:2 betekent ‘hond’ in algemene zin boosdoener (vgl. Psalm 22:17, 21; Jes 56:10). Degenen die zich niet bekeren zullen straks voor eeuwig verloren zijn.

“Ik, Jezus, heb mijn engel gezonden om u deze dingen te betuigen voor de gemeenten. Ik ben de wortel en het geslacht van David, de blinkende morgenster” (22:16). De Heer spreekt ons persoonlijk aan. Hij spreekt tot de gehele Gemeente: “om u [meervoud!] deze dingen te betuigen”. Dit zijn allereerst de 7 gemeenten in Asia, maar die betekenen profetisch heel de Gemeente op aarde.

“Ik ben de wortel en het geslacht van David” (22:16b). Hij is “de wortel van David” (5:5), het “rijsje uit de tronk van Isai” (Jes 11:1; 1Sam 16:1), “de wortel van Isai” (Jes 11:10; Rom 15:12), in Wie de beloften omtrent het koninkrijk Gods werkelijkheid worden voor Israël en de volken (wortel = wortelscheut, -spruit, dus nakomeling). Maar voor de Gemeente is Hij “de blinkende morgenster” (22:16b). De Gemeente moet niet wachten tot de “zon der gerechtigheid” opgaat (Mal 4:2) want dan zal ze al in de hemel zijn. De Gemeente ziet vooraf de “morgenster”, en als het goed is dan is die reeds opgegaan in onze harten (2Pet 1:19). Zelfs de getrouwen uit Thyatira zullen de morgenster “ontvangen” (2:28). Het is de belofte voor deelname aan de opname van de Gemeente. De blinkende morgenster zal onzichtbaar voor de wereld verschijnen vóór de dag van het koninkrijk aanbreekt, de zon opgaat. De nacht is al ver gevorderd en de ochtend van de dag is nabij (Rom 13:12). Wie van de gelovigen verwacht de Heer als de blinkende morgenster?

“En de Geest en de bruid zeggen: Kom!” (22:17). Zelfs de Heilige Geest weet Zich in deze wereld niet thuis. En ook de bruid zegt (door de kracht van de Geest): “Kom”. Maar vervolgens richt de Heer zich tot de wereld: “En laat hij die het hoort, zeggen: Kom! En laat hij die dorst heeft, komen; laat hij die wil, het levenswater nemen om niet”. Vandaag is het nog de dag van de genade. Wie wil mag zich bij de bruid voegen en met haar uitroepen: “Kom!”

Dan komt de vermaning om niets te veranderen aan de woorden van het Boek (vgl. Spr 30:6; Deut 4:2; 12:32). Veel mensen vervormen het Woord naar hun eigen denken en verlangens. Hoe ernstig is daarom de waarschuwing aan het slot van Openbaring, die ook het slot van de Bijbel is (de vermaningen zijn ook op het hele Woord toe te passen). Zulke vervormers ontvangen geen deel aan het nieuwe Jeruzalem maar worden geoordeeld met de goddelozen.

Nu besluit niemand anders dan de Heer Jezus Zelf dit Boek: “Hij die deze dingen getuigt, zegt: Ja, Ik kom spoedig! Amen, kom, Heer Jezus!” (22:20,21). Hij is de laatste, de Oméga, die altijd het laatste woord heeft. In dit hoofdstuk getuigt Hij voor de derde keer “Ik kom spoedig”. Allen die trouw en geestelijk willen zijn antwoorden hierop: “Amen, kom, Heer Jezus!”

Vergelijk hier het Aramese *marana ta* of *maran eta* (Grieks: maran aqa - *maran atha*, 1Kor 16:22). Het betekent: “De Heer komt!” of “Heer, kom!”

Het kan nog enige tijd duren voordat dat moment van Jezus’ komst aanbreekt, maar in afwachting daarvan rest ons deze troostrijke woorden: “De genade van onze Heere Jezus Christus [zij] met u allen. Amen” (22:21). Amen, kom, Heer Jezus!